

Sõjaasjanduse ajakiri

SÕDUR

X aastakäik

Esmapäeval, 3. septembril 1928

Nr. 34/35

**Kaitseväe üleriikliste spordivõistluste avamine 22. aug. 1928. a.
Tallinna S. K. L. Staadionil.**

Sõjaministri märkusi üleriiklikku spordivõistluste puhul 22.—26. VIII 1928.

Käesoleval aastal peeti kaitseväe üleriiklikke spordivõistlusi Tallinnas S. K. L. staadionil. Arvult on need üleriiklikud võistlused seitsmendad. Et võistlusest osavõtjate kaitseväelaste arvu piirata, kulude vähendamise mõttes, selleks korraldati diviisides eelvõistlused ja seal paremaks osutunud saadeti üleriiklikele võistlustele. Üldine osavõtjate arv oli käesoleval aastal 420. Võistlused avas hra Riigivanem, pöörates soojate sõnadega võistlejate poole, rõhutades, et sõjavägi peab omandama tugeva teo- ja tahtejõu, et väärikselt oma ülesannet täita. Selle teo- ja tahtejõu arendamisele aitab kaasa meie kaitseväe kehalise kasvatused edu.

Kaitseväe spordivõistlusi külastas soome kaitseväe jalgpalli meeskond soome kaitseväe kehalise kasvatused juhataja major Tiiriga eesotsas. Sel puhul korraldati traditsiooniline Soome ja Eesti kaitsevägedevaheline jalgpallivõistlus, mis meie kaitseväe kasuks 4:1 lõppes. Teine võistlus korraldati Soome kaitseväe ja Tallinna garnisoni vahel, mis lõppes sama tagajärjega Tallinna Garnisoni kasuks.

Meie kaitseväe jalgpalli meeskonna poolt annetati Soome meeskonnale mälestuseks rinnamärgid ja Tallinna garnisoni spordikomisjoni poolt hõbepärg.

Kaitseväe spordivõistlusi jälgisid huviga terve võistluse kestel sõjaminister kindral R e e k ja kindralstaabi ülem kindral T õ r v a n d. Võistlused lõpetas sõjaminister, jagades välja rändauhinna parematele väeosadele ja individuaal auhinna parematele sportlastele, tehes võistluse kohta järgmise kokkuvõtte:

Kaitseväel on kombeks saanud avalikult rahvale näidata iga aasta neid töötagajärgi, mida ta on kehalise kasvatused alal aasta jooksul saavutanud ja kui kaugele kaitseväes kehalise võimete arenemises on jõutud. Nõuab ju kaitseväeteenistus kodanikult vaimlise arenemise kõrval tugevat füüsilist jõudu, suurt vastupidavust ja sitkust, mispärast kehalise kasvatused arendamine on meie kaitseväe üheks esimesejärgu tähtsusega ülesandeks.

Seni on kaitsevägi oma üleriiklikud spordivõistlused pidanud Tallinnas, kuhu väeosade esitajad võistluse päevadeks on kokku tulnud. Spordivõistluste koha valik

on eestkätt tingitud sellest, et Tallinnas on kohane staadion ja siin on võimalus kõigil spordialadel (näit. veesport) võistlusi korraldada. Praegu kaitseväe spordiplatside korraldamises on niikaugele jõutud, et ka mujal linnades üleriiklikke spordivõistlusi korraldada on võimalik. Lähematel aastatel omandavad peaaegu kõik garnisonid enam-vähem korralikud spordiväljad. Kaitsevägi on rahva laps, seepärast peab ta end näitama rahvale igal pool. Järgmised üleriiklikud kaitseväe spordivõistlused peetakse mitte enam Tallinnas nagu seni, vaid kusagil mujal, näit. Tartus, kus kohase spordivälja korraldamisega juba niikaugele on jõutud, et võistluse korraldamisega siin enam takistusi ei tule.

Kaitseväe spordivõistluste tagajärjed näitavad, et B klassis, kus võistlevad ajateenijad, on tänavu märksa paremad tagajärjed, kui seda nägime eelmistel aastatel. Need ajateenijate kaitseväelaste paremad tagajärjed näitavad, et kaitseväkke hakkab tulema kehaliselt paremini väljaarenenud elementi. Kool ja kodu hakkab kaitseväele andma kodanikke tugevama tervisega ja parema kehalise väljaarenemisega. Kaitseväe lühikene aastane teenistus ei suuda üksi sel alal uut luua. Ta ei suuda selle lühikese ajaga kuigi kõrgeid resultate saavutada, kui ta peab algama otsast peale, kui pole veel alust mille peale ta hakkab ehitama. Kui kool ja kodu juba tugeva aluse kehalise kasvatused alal rajavad, siis võime loota, et kaitsevägi tingimata teatud resultaatideni jõuab.

Et kaitseväes kehalise kasvatused alal tõsist tööd tehakse ja et see töö häid tagajärgi annab, seda näitavad võistluste tagajärjed sõjakoolis. Sõjakooli õppeaeg on pikem ja vastavalt on seal suurem edu kehalise kasvatused alal otsekohe märgata. Eriklass pole käesoleval aastal paremaid tagajärgi näidanud. Eelmisel aastal võistlesid ses klassis rida nimekamaid sportlasi, kes aga vahepeal kaitseväe teenistusest on lahkunud ja tänavusi võistlusi enam kaasa ei teinud.

Rõõmustavana nähtusena tuleb märkida nende väekoonduste sportlist arengut, kelle edu käesoleval võistlustel eriti silma paistis. Nii näitasid 2. div. väeosad võrdlemisi häid tagajärgi ja diviis oman-

das hra Riigivanema auhinna, olgugi, et käesoleva aasta laagriehitamise tööd väeosadel palju aega ja jõukulu nõudsid.

Soome kaitseväge meeskonna küllasõitmise korraldamise eest avaldas sõjaminister tänu Soome saadikule hra Vuorimale, kes isiklikult võistlustel viibis.

„Kaitsevägi on meie rahva viimane abinõu“, tähendas hra minister oma kõne lõpus. Praegu tehakse küll intensiivselt rahu heaks tööd, kuid pole siiski veel aeg, kus võime loobuda kaitsest. Pole leitud veel seda ühist keelt, mis rahvaste vahel kõik tülikäsimused la-

hendaks. Kui meie aga oleme sunnitud end kaitsma, siis peame end seks ettevalmistama. Et seda kaitseülesannet täita, peame olema tugevad vaimliselt ja füüsiliselt. Ainult tugev kaitse on midagi väärt. Meie kaitsevägi on oma tugevust varem näidanud ja näitab seda ka tulevikus. Minister lõpetas oma kõne hümniga, mis orkestri helidel ja kaitseväelaste ühise lauluna võimsalt kõlas. Oli juba videvik kui kaitseväelased võistlustel saadud auhindadega spordiväljalt laiali valguma hakkasid. —mp.

Muljeid

hiljuti ärapeetud Soome kaitseväge manöövritelt.

J. Tõrvand, kindr.-major.

Kasutades Soome vägede juhataja kindral Sihvo ja kindralstaabi ülema kolonel Valleniuse lahkettutset, oli minul võimalus viibida meie sõjaministri kaaslasena Soome kaitseväge tänavustel manöövritel, mis algasid augusti kuu esimestel päevadel ning lõppesid suure paraadiga Utti lennuväljal 12. augustil.

Sõit Tallinnast Helsingi, liikumised ja tähelepanekud manöövrite raionis, sõidud autodel väljaspool seda raiooni, tutvused Soome sõjaväe juhtidega ja riigimeestega, tutvunemine Soome ohvitserkonna ja sõduritega, tutvuse värskendamine*) Soome maa ja rahvaga — kõik see jättis muljed, mis, tahaks loota, pakuvad huvi „Sõduri“ lugejatele. Sellepärast tahangi oma muljeid meie ajakirja veergudele tuua — eesmärgiga, kinnitada „Sõduri“ lugejatele, et üle Soome lahe, külmadel kaljudel ja tuhandate järvede vahel tuksub meile soe vennasrahva süda.

8. augustil kell 1500 annab kindr. Reek „Sulevile“ käsu liikumiseks. Võimsad masinad viivad varsti meie laeva reidile ja edasi. Kiirelt kaugeneme Tallinnast, mille omapärane ja kaunis siluett veel mõnda aega ilmselt tuletab meelde, et palju palju ilu on meid ümbritsemas, kuid seda ilu meie sagedasti ei näe ja ei tunne...

Möödume Aegnast ja Naissaarest. Ees lahtine vesi. „Sulev“ suurendab tuurisid ja

lõikab oma rinnaga laineid, mis kihutab üles võrdlemisi värske tuule. Lained paiskavad mõnusalt-soojat merevett üle laeva, ahtris keeb ja vahutab vesi vindi tööst. Inimese kätetöö ja looduse elemendid pakuvad huvitavat mängu...

Nii lendab „Sulev“ mõnda aega. Seal kerkib silmapiirile hall siluett, mis osutub Vene sõjalaevaks — vist «9-08 января», mis on üks miinipanijatest. Võrdlemisi lähedalt läheme üksteisest mööda. Vene laeval rivistub meeskond. „Sulev“ vastab samaga. Silmad kiinduvad venelasesse ja südames kerkivad nii mõnedki tundmused, reljefselt meelde tuletades hädaohtu, mis varitseb meid merelt... Ja vene laeva ankrud on hooletult pooleldi ülesvinnatud, mis pole laeva meeskonna korralikuse tunnusmärk. Aga olgu see venelaste oma asi...

Varsti paistab udusest kaugusest Soome rand. „Sulev“ tasa möödub Suomenlinnast ja enne kella 1800 oleme Helsingi sadamas. Vastas Soome sõjaminister, major Grün ja mõned teised ohvitserid. Major Grün on määratud meie edaspidiseks saatjaks. Teiseks saatjaks on kapten Sinka, kes õpib Soome Kõrgemas Sõjakoolis.

Maandudes Soome kaldal pole tunnet, et oled võõrsil. Nii lahke ja otsekohene oli soomlaste esimene tervitus, öeldud keeles, milles palju ühist meie keelega.

Sadamast viib minister Lohtensuo meid hotell „Kämp“i, kus varsti pakutakse kehakinnitust.

*) Olen 1906.—07. aastatel teeninud Viiburis ühes rügemendis.

Ärasõit Helsingist on määratud kell 2300—2400 vahel. Jääb veel aega; teeme lühikese jalutuskäigu. Läksime ka sadamasse, et „kaeda“, kuidas on meie „Suleviga“. Vaatamata hilisele õhtutunnile, oli näha uudishimulisi, kes silmitsesid laeva ja temal askeldavaid meie meremehi.

Jõudes tagasi hotelli, tuleb pea major Grün ja viib meid rongile. Wagunis on juba mõned Rootsi ohvitserid, Inglis, Poola, Läti ja Vene sõjaväe esindajad. Vastastiku tutvumine. Pea liigub rong.

9. aug. hommikul oleme Liikkalo jaamas, (Kouvola-Hamina vahelisel raudteel), manöövri piirkonnas, milliseks osutus Utti ja Hamina vaheline maaala. Jaama teedel ka manöövri üldjuhatused rongid. Siin võtsid meid südamlikult vastu kindral Sihvo ja kolonel Vallenius ning mitmed teised Soome kaitseväge ja kaitsejõude kõrgemad juhid. Tervitati endiseid tuttavaid ja sõpru ning sõlmiti uusi tutvusi.

Minul on võimalus olnud kaasa teha mitmed suuremad manöövrid nii kodumaal kui väljamaal. Manöövrite „õhk“ on omaks saanud. Ja ta ei võigi võõras olla, sest manöövrid meie aja võimaluste piirides on üldjoontes ja oma põhikorraldustes ühesarnased igalpool. Manöövri piirkond on alati täis tegevust ja energiat, mis loob omapärase ühendava ja „pakitseva“ meeoleolu. Tahad näha ja kuulda kõik, mis sünnib ümberingil. Mõtted koonduvad ainult manöövri tegevusele, selle tegevuse analüüsimisele. Kõik muu nagu heljaks kusagil kaugel, vaevalt märgatavalt. Sarnases meeoleolus möödusid manöövri päevad, s. o. 9., 10., 11. august ja paraad 12-al augustil.

Manöövrid ise olid mõeldud Soome vägede juhatuses poolt järgmiselt:

A. manöövrite idee: Soomele vaenulised jõud („Kollased“) on ettevõtnud suurema dessant-operatsiooni Kotka-Hamina raioonis, ülesandega põhja suunas maa sügavusesse tungida ja läbilõigata Lõuna-Soome tähtsam raudtee magistraal — Riihimäki-Viipuri. „Valged“ väed peavad kõigi abinõudega takistama „kollaste“ ülesande läbiviimist.

Peale selle üldise idee, millele tugines manöövri käik, tahtis Soome vägede juhatus uurimisele võtta mitmed tegeliku sõja korral mõeldavad tegevused — dessandi tehniline külg, luuretoõ, pealetungi ja kaitse lahingud ja koos sellega kontrollida väeliikide koostööd, sidet, juhtimist ja

teisi alasid, mis loomulikult ühenduses operatsiooni käiguga.

B. Poolad:

1. „Kollane“. Mõeldud väekorpuse, mille koosseisust 2. diviisi oli tegelikult harjutusdiviisiks. Diviisi koosseis — 3 jalaväe rügementi (neist kaks kõvendatud) ühes tarvilikkude suurtükiväe, ratsaväe, side, pioneeride, soomus ja lennukiväe osadega ja vajalikkude seljataguse asutustega.

Väekorpuse osad ja asutused väljaspool 2-st diviisi olid fiktiivsed.

2. „Valge“. Mõeldud ka väekorpuse. Koondab end Taavetti-Kaipainen Utti-Kouvola raiooni. Eelosad manöövri alguses olid Hamina ja Kotka.

Harjutusdiviisiks on 3-s diviis, ka 3 jalaväe rügementi ühes vajalikkude üksustega teistest väeliikidest ning seljataguste asutustega.

3. Poolte jõudude vahetamine: „Kollased“ on märksa tugevamad jalaväes, suurtükiväes, soomusväes (diviisis — tankide kompanii); „Valged“ — tugevamad lennukiväes. Üldise kokkuvõttena jõudude vahetamine võis olla — „kollased“ : „valged“ = 4:3.

C. Manöövrite juhatus.

1. Üldjuhatus ühtlasi ka korpuse instantsideks.

2. Poolte juhatused — diviisi juhatuses raamides.

2. diviisi (kollaste) ülem — kolonel Öhqvist, Rootsi-Saksa kõrgema sõjalise haridusega.

3. diviisi (valgete) ülem — kolonel Oesch — Prantsuse kõrgema Sõjakooli haridusega.

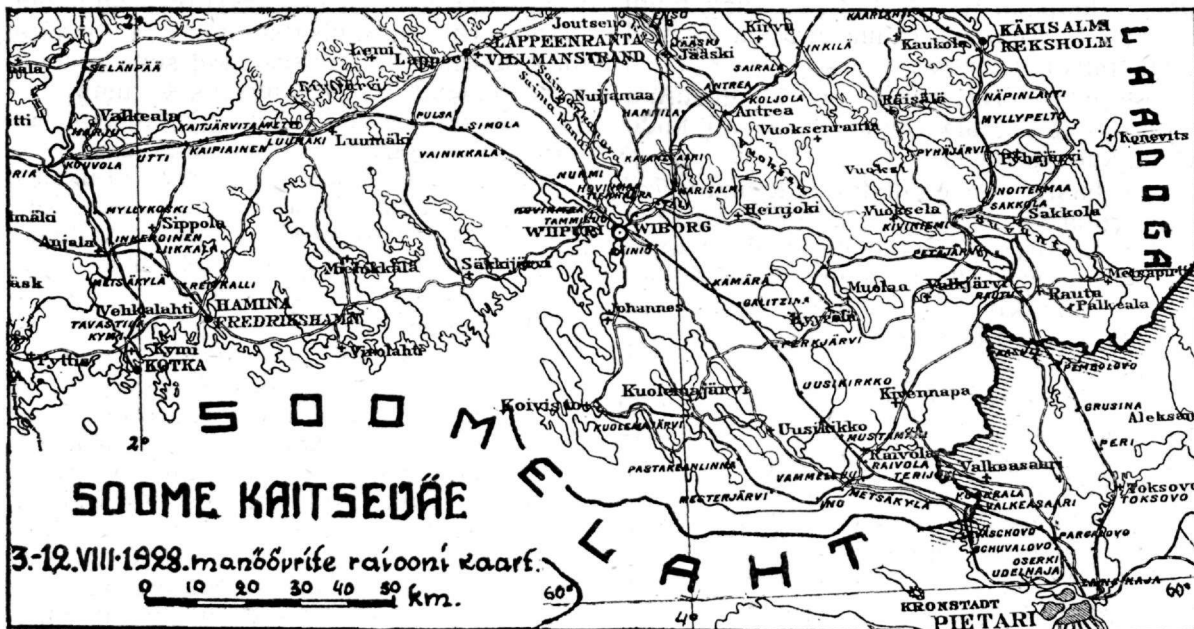
3. Vahetamineorganisaatsioon küllalt laialdane, mis nähtavasti võimaldas arvestada poolte tegevuse tagajärgi. Vahetamineorganisaatsioon eesotsas oli kindral Åkerman; tema käsutuses — staap.

D. Manöövrite käik, üldjoontes.

Harjutusdiviisidele antud tegevuseks umbes 8 kilomeetri laiune riba Hamina-Sippola-Utti joonega selle riba „teljena“.

Väljaspool seda riba tegutsesid fiktiivsed osad, et võimaldada olukorrad kombineerimist.

6.—7. augustini uuris Soome vägede juhatus dessandi küsimust Hamina-Kotka raioonides. Dessant viidi läbi tegelikult. Võib oletada, et soome vägede juhatus sai siin häid kogemusi oma kodumaa lõunaranna kaitse korraldamise mõttes.

Üksikasjalik olukord manöövri selle perioodi kohta oli võetud järgmiselt:

„Kollased“ : 6.8. ilmub kollaste transportlaevastik Hamina-Kotka raiooni ja o o t a m a t a saadab Haminas maale 2. diviisi eelosad, mis valged väed sellest punktist välja tõrjuvad. 6.8. k. 1500 kollased vallutavad küllaldase maaala oma dessandi arendamiseks.

2. diviisi osade maale tulek lõpeb 7. aug. kell 0500; diviisi asutuste lõpulik väljajäämine — kell 1000.

6. 8. k. 1500 saab 2. diviisi ülem orientatsiooni korpuse ülemalt:

Kotkas on kollaste dessant õnnestanud ja osad tungivad edasi põhja poole; korpuse ratsavägi saab 6. 8. väljajäämine vähe idapoolse Haminat ja liigub pärast Tavetti suunas, et seal raudtee ühendus lõhkuda.

1. diviisi lõpetab oma väljajäämise kõige varem 9. 8.

2. diviisi ülesanne — peajõududega vallutada Sippola maastik (raioon) ja sealt kas Utti või Kouvola sihis lööki arendada.

„Valged“: 3. diviisist lahingus vaenlasega, mis maandus Haminas — üks

jalgv. rügement ja üks patari; teised osad rännakvalmis Utti ja Kaipiaiseni raioonides. 4. diviis (fiktiiivne) koondab end Taavetti raionis.

Teated, mis saab 2. diviisi ülem oma lennuväelt ja eelosadelt, kõnelevad, et kollastel on Haminas suuremad jõud, ja et seal kestab mahalaadimine. Hamina-Kotka skäärides on suuremal arvul transport laevu. Eelosad on kontaktis vaenlasega, kes ootamata vallutas Hamina.

6. 8. k. 1500 saab 3. diviisi ülem orientatsiooni ka oma korpuse ülemalt, milles öeldakse: valgete osad 2. diviisist paremal (läänes) on saanud käsu kollaste edasiliikumist takistada; 4. diviisi osad, mis on juba koondunud Taavetti raiooni on rännakvalmis ja saanud käsu toimetada luuret Hamina suunas.

3. diviis saab ülesandeks — kohe edasi tungida Hamina suunas, peajõududega üle Sippola ja Haminas maale tulnud kollased merde paisata.

Kuni k. 1800. 6. 8. ei tohtinud pooled toimetada mingisuguseid ümberpaigutusi.

Selle olukorra põhjal arenesid sündmused kuni 8. 8. õhtuni. Selleks ajaks:

„Valged“: Üks fiktiiivne grupp — peajõud on liikunud Kouvolast Myllykoski, 3. diviisi osad, pärast lahinguid on koondunud Sippola raiooni, 4. diviis Haapajärvi raiooni.

Valge korpuse ülem on otsustanud asuda kaitsele, üldisel liinil Myllykoski—Sip-

pola—Haapajärvi. 3. diviis saab lõigu Sippola raionis (mina ei anna täpseid lõigu piire).

Sippola positsioonid on kindlustatud umbes ühe nädala jooksul, kohalikkude elanikkude kaasabil.

„Kollased“ on edukalt võidelnud 6-7-8 augustil ja 8.8. õhtuks asetuvad järgmiselt: 1. div. (fiktiivne) koondamas end 9-ks augustiks peajõududega Kannusjärvi raiooni. 2. diviis on koondunud Metsaküla raiooni; üks fiktiivne grupp — Rapakivi raionis.

Kollase korpuse ülem on otsustanud kaitsele asunud valgetele pealetungida, mis juures 2. diviis lööb Sippola juures ning pärast antud märkide vallutamist olla valmsi edasiliikuda Utti suunas. Vastupanupositsiooni ründamine hiljemalt 11.8 aug. hommikul. Eelpool toodud olukord hakkas maksma 9.8. k. 0600, s. o. — umbes sel ajal, kui manöövritele kutsutud küllaliste rong jõudis Liikala jaama.

Pärasine tegevus arenes umbes järgmiselt: 9.8. vallutavad „kollased“ „valgete“ eelpositsioonid (julgestuspositsioonid) ja õhtupoolikul murravad sisse valgete vastupanupositsioonile nende vasakul tiival (umbes 4 kilom. Sippolast kagus).

Valged koondavad jõude kollaste tagasilöömiseks ja 10.8. hommikul annavad löögi 2 pataljoniga. Ootamata löök annab edu ja valged vallutavad suurema osa oma kaotatud positsioonist. Kuid samas kohas on koondunud kollaste üleolevad jõud — õhtul 9.8 saadud edu arendamiseks — ning uue löögiga keskpäevaks 10.8 jälle vallutavad positsioonid valgete vasakul tiival.

Kasutades üldse üleolevaid jõude, annab kollase diviisi ülem k. 1500 uue löögi valgete vasakul tiival; tankide toetusel saavutatakse uus edu. Valgete olukord muutub ebasoodsaks ja nende diviisi ülem otsustab omad osad üleviia tagavara positsioonile, mis juba ennem oli ettevalmistatud metsade ja järvede joonel vähe põhjapool Sippolat.

Tegevusega 10.8 õhtul Sippola raionis õieti lõppes ka manöövri käik, sest järgmisel päeval oli ettenähtud pooltele rännak Utti väljale.

Nagu lugejad näevad, ei ole mina enesele ülesandeks võtnud peensustesse tungivat manöövrite kirjeldamist. Ja selleks on omad põhjused: et kirjeldada täpselt, on

vaja palju rohkem üksikasjalikke andmeid manöövrite organisatsioonist ja poolte ning juhatuse tegevusest, kui seda praegu minul käepärast on; teiseks — manöövrite kirjeldus ilma vastava analüüsita ei paku vist suuremat huvi, kuma aga kriitika ja analüüs nõuavad jällegi palju üksikasju ja ei tahagi hästi passida neile, kes manöövritest osavõtsid pealtvaatajatena. Kõige selle põhjal tahan edaspidi peatuda ainult oma muljetel. Ja need oleksid:

Kokkupuutumisel Soome kõrgema juhatusega võis igal pool näha rahulikku, asjalikku talitamist. Juhtide keskel on juba kaunis suur arv neid, kes Läänes — Prantsusmaal, Itaalias, Saksas, Rootsis on saanud oma kõrgema sõjalise ettevalmistuse. Tullles küll mitmest koolist, on nad nähtavasti kõik suutnud leida ühise „keele“ sõjalistes küsimustes ja see „keel“ on Soome oma — Soome oma lahingdoktriin, mis baseerub realiteedile Soome oludes. Ühine doktriin, ühine arusaamine ja ühised töö meetodid on aga äärmiselt tähtis sõjaajal. On tähtis ka rahuajal, millal organiseeritakse ja õpetatakse sõjaväge.

Soome ohvitserkond — üldiselt väga noor, kuid nende poolt on korda saadetud suur töö väeosade ja meeskonna väljaõppe ja kasvatuse alal. Kuskil ei näinud ohvitseri, kes „ähmi“ täis oleks. See näitab, et nad tunnevad end omas töös „kodus“.

Sõdurkond — paistab olevat õpetatud, kasvatatud, distsiplineeritud, rääkimata juba tervisest, mis omane Soome tõule. Vastupidavus manöövri raskustele paistis olevat hea, vaatamata vihmassele ilmale pea kogu manöövrite ajal, mil meeskond, tegutsedes metsades ja soodes läbi ja läbi märjaks sai.

Sõjaväe moraalne külg, kohusetruuduse ja töö vaimustuse mõttes, paistab olevat kõrge. Sõdurkond oli asjalikult oma töö juures ning kus võimalik oli, kõlas varsti laul, ka vihma oavarrest sadades.

Taktikaline väljaõppe, väeliikide erialaline tegevus, väeliikide koostöö, side ning juhtimine — kõik need alad jätsid pealtvaatajale hea ja tõsise mulje. Muidugi, võis ka siin näha ühte ja teist, mis oleks vist võinud teisiti olla. Eks Soome väejuhid leiavad seda, mis teisiti oleks pidanud olema. Meil, pealtvaatajatel, oli aga heameel näha, et manööver üldiselt õnnestub, et väeliikides püütakse kõik oma jõud ja oskused väljapanna, et koostöö alal maksimaalselt kasutatakse

Kaitseväe üleriiklistel spordivõitlustel.

*Riigivanem hra J. Tõnisson avab kaitseväe üleriiklisi spordivõistlusi
22. augustil 1928. Tallinnas S. K. L. Staadionil.*

iga väeliigi erivõimed. Eriti silma paistis see lennuväe tegevuse alal. Soome lennurid näitasid, et nad on head lennurid. Ja kui madalad pilved ja vihm sundisid vist neid mõnikord laskuma omas töös kuni puude latvadeni, siis soodsatel tingimustel oli lennurite töö jälle normaalsetel kõrgustel. Igatahes, Soome lennuritel on palju „südant“ ja see on määratu positiivne omadus lennuteenistuses. Võib vist eksimata öelda, et ka teiste väeliikide sõduritel ja ohvitseridel on küllalt südant, kui tegelik lahingolukord nõuab mehiste meelt.

Soome kaitseväe varustus jättis kõige parema mulje. Hästi rietatud ja ühtlaste rakmetega meeskond imponeerib oma välimusega. Voor ja voori rakmed — korralikud. Hobused — küll väikese võitu, kuid tugevad ja hästi hoitud ja hästi töösse tõmmatud. Mehaanilisi liikumise abinõusid ja veoautosid oli välja toodud manöövritele kaunikesel hulgal. Tehnilised väed oma erialadel omavad varustuse, mis manöövri oludes töötab korralikult. Üldse — igasuguse materjaalse varustuse alal on Soome kaitseväes väga palju kordasaadetud. See, ühest küljest, näitab, et on lubatud tarvilisel määral krediite, kuid teisest küljest veel kord kinnitab, et Soo-

me väejuhid ja varustusasutused õigesti on hinmanud varustuse küsimuse tähtsust. Sama peab ütleva ka relvastuse kohta. Soomes on tarvitamisel relvad, mis meile tuntud Maaailmasõja päevilt, kuid alata jälgitakse seal kõike, mis tehnika uut pakub, eriti õhukaitse ja automaatrelvade alal.

Pealtnäha on kõik olemasolevad relvad hästi hoitud.

Kui meie nüüd tahaks teha üldist kokkuvõtet Soome kaitseväe kohta tema tervikus ning igakülgselt vaadatult, siis ka kõige nõudlikum inimene, kui ta tahab objektiivseks jääda, peab veendumusega kinnitama, et Soome noor sõjavägi (nagu noored on sõjaväed kõikides uutes iseseisvates riikides) on lühikeste aastate jooksul korda saatnud hiigla töö kõikidel tegevusaladel. Soome kaitseväe hing ja keha on terve ning omab juhte, kes oma väsimata ja olukorrale kohustatud tööga äratavad enese vastu sügavamalt lugupidamist. Iseenesest mõistetav, et kogu positiivse juures, mis leiame Soome kaitsevõimude organisatsioonis, korralduses, väljaõppes, varustuses j. n. e., on ka märgata ühte ja teist, mis võiks teisiti olla.

Siin aga võib kohe tõendada, et Soomes püütakse radikaalselt kõrvaldada puudusi — alalise edu nimel.

Manöövritel tegutses ka üks väga huvitav eraorganisatsioon, mis koosneb Soome naistest. See organisatsioon korraldab „Sõdurite kodusid“. Neist kodudest võisid märjaks saanud sõdurid leida kuuma kohvi ja muud vajalikku. „Sõdurite kodude“ organisatsioon tõendab, et Soome naine on valmis käed juurde panema riigikaitsetöös.

Nüüd paar sõna suurest paraadist Utti lennuväljal 12. augustil. Paraad omas tervikus oli manöövrите pidulikuks lõpuks, millest osavõtsid riigi president ja sõjaminister. Eesti delegatsioonile sai paraadil osaks au olla presidendi ja sõjaministri külalisteks. Keskpäevaks 12. aug. oli Utti avarale väljale kogunud kõik manöövritest osavõtnud väed, arvult umbes 15.000 meest, kahe diviisi seljataguste asutustega. Rügemendid, pataljonid seisisirgetes ridades oma lehvivate lippude all. Kindlal sammul läksid nad paraadil marsil presidendi eest mööda. Sellest inimmassist hästi organiseeritud, hästi varustatud ja hästi kasvatatud hoovas pealtvaatajate südamesse ja mõistusesse tundmisi ja mõtteid, mis ülendavalt mõjutavad kõiki, kes armastavad oma kodumaad ja rahvast. Eriti aga meid, eestlasi, sest — veri on paksem kui vesi.

Paraadil pidas hra president vaimustava kõne. Sisurikkad sõnad ütles ka sõjaväe vaimulik. Nii presidendi kui ka vaimuliku sõnadest kõlas kindel veendumus, et Soome sõdur alati saab olema kohusetruu, nagu oli seda vana Rooma sõdur, kes Pompei hukkumisel postil seisis ja sealt ei lahkunud, jättes oma elu põlevas tuhas ja laavas. Ja teisiti olla vist ei või, sest iga soomlane armastab oma kodumaad.

Lõpuks mõned read Soome maast ja rahvast. Arvan, et igaüks, kes külastab Soomet, leiab sealt lõpmata palju oma tunnete ja mõtetele. Omapärane metsade-järvede maastik, vaheldamisi põldudega (kus vähegi võimalik maad harida), annab silmadele palju rõõmu. Samuti näed, kuid tugevad puud kasvavad peaaegu päliä kalju peal. Nad on leidnud lõhesid, kuhu oma juured kangekaelselt ja väsimatult sisse ajada. Kaljul kasvavad

puud nagu tuletaks meelde kogu Soome rahvast, kes kõvasti on oma kodumaa külge kasvanud, kes teeb suurt ülesehitavat tööd rahvamajanduslisel ja kultuurilisel alal. Rakendatakse tööle ääretumad looduse jõud suurepäraliste koskede näol. Soome rahva geenius paneb tööle ka Imatra vood, muutes neid „valgeks sööks“. Rahva majanduses kaalub see väga palju.

Sõitudel Haminasse, Kotkasse, Kouvolasse, Kuusena koskile, Lappenranta, Imatrale avanes võimalus igal sammul silmitseda ja tunda Soome rahva töökust ja püüdmist kultuuri poole. Selle juures võib märgata, et kogupilt Lõunas ja Läänes on mõjuvam ja värvirikkam, kui Ida-poolsetes raioonides. Kokkuvõetult aga igal pool näed seda, mis äratab austamist ja lugupidamist Soome rahva vastu. Mind eriti veel rõõmustas näha, kuid ülemaa on levinenud spordi mõte. Arvan, et sport ja üldse kehakultuur on üheks kaljukindlaks baasiks Soome teguvõimsa iseloomule. Soomes viibimise ajal said just teatavaks Amsterdami olympiaadi tagajärjed ja meil oli heameel võimaluse üle sel puhul oma Soome sõpradele õnne soovida.

Manöövrите päevad kadusid kiirelt ja juba 13-al hommikul olime jälle Helsingis. Vaatamata ajapuudusele, leidsid kindr. Sihvo ja kol. Vallenius võimaluse meiega veel mõned tunnid koos viibida ja tutvustada Helsingi huvitava ümbruskonnaga. 13. augusti koosviibimised olid lõppakordiks sellele südamlikkusele ja vennalikkusele, mis meid sügavalt liigutas kogu Soomes viibimise ajal.

Hilja õhtul 13-al — vastastiku surusime lahkumiseks kätt ja meie ruttasime oma „Sulevile“, et öösese sõiduga hommiku koiduks Tallinna jõuda. 2—3 tundi merel, ööpimeduses. Laevade tuled, mis mitmes suunas paistavad, pingutavad tähelepanu ja tahtmatalt otsid mõnda „halli siluetti“, mis nagu ähvardaks olla võõraks kiiluks Soome lahes kahe vennasrahva vahel. Meie ühine kohus oleks valvel olla, et see kiil meile „elukardetavaks“ ei muutuks. Selles äratundmises lahkusime omalt tubliilt „Sulevilt“, saates mõttes tänuilikke tervitusi Soome poole.

Pataljoni ülemate kursuse 1-ne lend.

Lõpuaktus 18. augustil 1928.

Pataljoni ülemate kursus, mis peale pika ettevalmistustöö algas õppetegevust 13. aprillil s. a., jõudis 18. aug. s. a. lõpule. Lõpu puhul oli Sõjaväe Ühendatud Õppeasutustes korraldatud aktus, millest peale kursuse administratsiooni ja lõpetajate võtsid osa Sõjaminister kindral N.

tuses, mida oleme võtnud omaks peale pikki kaalutlusi. Teile on püütud siin edasi anda meie tõekspidamisi, ühtlustada Teie vaateid mitmesugustes kaitseväge ettevalmistuse küsimustes ja kätte õpetada võtteid kaitseväge väljaõppeks. Teile on näidatud, kuidas lühikese ajaga välja

Pataljoni ülemate kursus ühes külalistega Jägala laagris 16. VIII 1928. jala- ja suurtükiväe koostöös jälgimas.

Esiplaanil kindral J. Tõrvand, kindral P. Lill, hra Vain.

Reek, sõjainistri abi kindral P. Lill, Kindralstaabi ülem kindral J. Tõrvand, S. Ü. Õ. ülem kindral G. Jonson, admiral H. Salza ja vanemaid sõjaväelasi.

Jõudes kohale härra minister andis kõige pealt kursustele edasi kindral J. Laidoneri, kes ise ei saanud aktusele ilmuda, tervitused, ja siis pöördus kõnega kursuse lõpetajate poole. Ta avaldas kokkuvõttes mõtteid:

„Pataljoni ülemate kursus on tähtis samm kaitseväge väljaõppes. Loen pataljoni ülemate kursust käsitusmeetodi esimeseks taimeks ja seda esimest kursuse lendu kaitseväge vaimlise reorganisatsiooni esimeseks õieks. Teie kaudu tahame viia massidesse neid arusaamisi kaitseväge moraalses ja tehnilises ettevalmis-

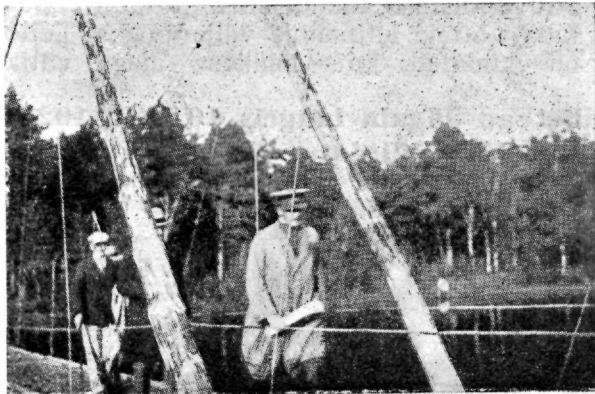
õpetada sõdur ja täiendada ohvitseri teadmisi. Teie olete kõik selle omanud ja seepärast loodan, et tegelikus töös meie esimene õis meid lootustesse ei peta, ja et meil Teie kaudu korda läheb luua kaitseväes ühine doktriin. Sellele kursusele järgneb teine kursus juba vanematest ohvitseridest. Esimese õie avaldusist oleneb suurelt see, kuidas saavad patulide kursustesse suhtuma järeltulijad: kas nad tulevad siia healmeel, täis lootusi siit ammutada teadmisi ja oskusi tööks, või saavad suhtuma kursustesse tagasihoidlikult.

Väljaspool lastakse õhku jutte juhtide noorusest. Te nägite, et kõik, mis siin tehti ja tehakse, on õige, on tarvilik ja vastab meie olu-

dele ja nõuetele. Sakslastel on organiseeritud „Kampfschule'd“ (lahingkoolid). Soomlastel on alles kavatsusel vanemate juhtide teadmiste täiendamiseks organiseerida midagi vastavat

Jägalas 15. VIII 1928.

Üle rippuva silla Jägalajões.

Esiplaanil patulide kursuse ülem kol.-ltn. R. Tomberg. „Sõduri“ foto.

„Kampfschule'dele“. Kuigi „pataljoni ülemate kursus“ on nimetuselt tagasihoidlik, pakub ta sisult rohkem kui „Kampfschule“, kus õpetatakse peamiselt lahingtegevust. Meie anname siin peale teadmiste lahingtegevuseks veel meetodi kaitseväge väljaõppeks.

Pean Teid südamest tänama selle eest, et olite südamega asja küljes. Teie töörõõmrõõmustab mind õieti. Kandke siitsaadud mõtted edasi ja säilitage oma töörõõm.“

Lõpetas hra minister oma kõne järgmiste mõtetega:

Jägalas, 16. VIII 1928. „Sõduri“ foto.

Olukorraga tutvunemine enne pataljoni pealetungi algust.

Louis XIV lasi oma suurtükkidele graveerida „Ultima ratio regum“ („Kuninga viimne argument“). Meie kaitseväge on meie rahva viimne argument selleks, et rahvas võiks olla peremees omal maal. Teie olete selle „viimse argumenti“ loojad. Teist on suuresti ta tehniline väärtus ja vaim.

Vaim koosneb intellektist, mis loob, ja tahtest, mis läbi viib. Meelestuge, et Teie intellektuaalsetest võimetest ja moraalsest tugevusest on kaitseväge vaim. Täna töö eest. Palun siit lahkudes unustada kibedused (kui sarnased olid) ja kaasa võtta ainult hea.“

Tehtud töö eest kursustel Sõjaminister tänas ka kursuste juhatajat kindralstaabi kol.-leitn. R. Tombergi, ta abi major H. Freibergi, kindralstaabi ülemat kindral J. Tõrvandit ja S. Ü. Ö. ülemat kindral G. Jonsoni.

*

Jägala laagris 16. VIII 1928.

„Sõduri“ foto.

Sõjaminister kindral N. Ræk vestlemas hra Vain'i, kol. Riiberigi ja kol. Jakobseniga.

Lunchil, mis järgnes aktusele, kursuse lõpetanute nimel võttis sõna kol.-leitn. Koch:

„Alguses arvasime, et jälle on lahti „Tondi kursused“ ja et kursuste ilusad ruumid on vaid moondamisvõte... Oli alguses kuulda ka häält, et „ega meie „tumedust“ niikergesti murrata“. Kõneleja konstateerib parimal äratundmisel kõikide nimel, et need arvamisid olid ekslikud: „Tondi kursuste“ asemel leidsime midagi hoopis uut ja meeldivat; samuti „murti tumedust“. Kõigest kolmest õppeperioodist kursustel loeb kõneleja ilusaimaks taktikalisi harjutusi Tai-lova ilusas orus. „Ja kui keegi seal meist

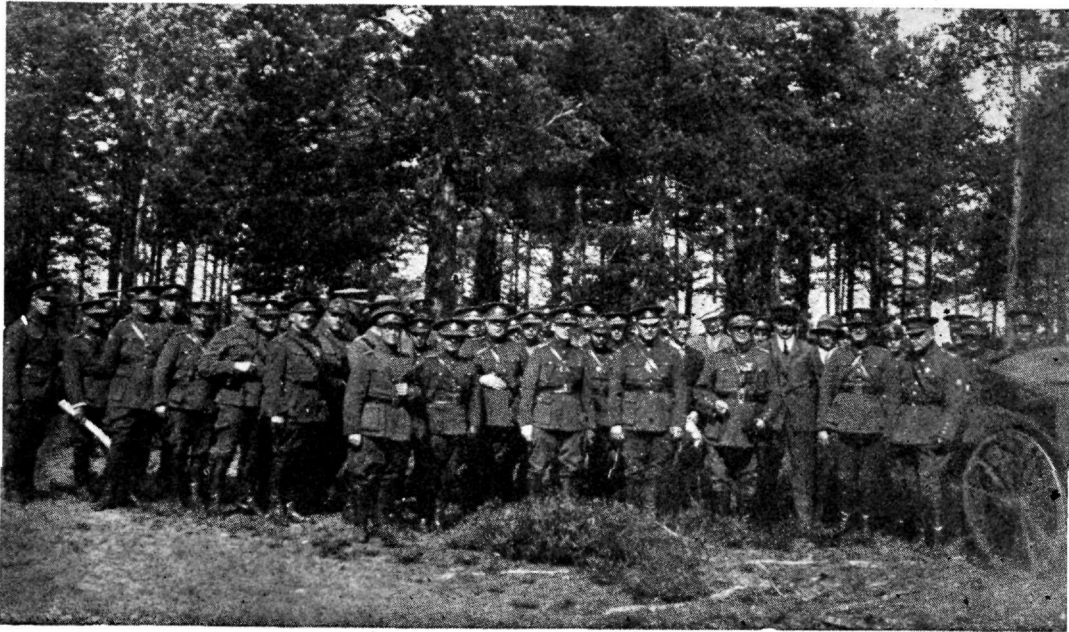

hakkas targutama suurte sõnadega, siis tehti sarnasele lihtsalt ja sõbralikult küsimus selgeks“. Üks sihtidest, mida hra minister üles seadis kursuse avamisel, nimelt — kursused võimaldagu õpilastel üksteisega lähemalt tutvuneda, olevat leidnud eriti innukat teostamist: alustati üksteise „nõökimisega“ ja lõpetati südamliku sõprusega.

seas mõtte: „Tal (ohvitseril-õpetajal) läheb vaja hinge, veendumust ning apostlile omast hoogu“.

See Gérin'i mõte ei peaks leidma vastuvaidlejaid demokraatlikes sõjavägedes. Küsimuseks jääb ainult, et kas igalpool on korraldatud ohvitseri õpetus, töö- ja teenistuse olud nii, et ohvitser ka tegelikult

Jägala laagris 16. VIII 28. Grupp laagris viibivaid ohvitseri.

Keskel külalistena — Sõmin kindral N. Reek, sõjaministri abi kindral P. Lill, kindral J. Tõrvand, hra Vain, kol. Janitz, kol. Kirschbaum.

Ministri lootused ja soovid ei ole kursuse lõpetanute suhtes rajatud liivale, vaid Eesti raudkivile“, ütleb kol. Koch. Ta tänab kursustele nimel kursuste ellukutsujaid, kursuste ülemat ja õppejõude kõige eest, mis neile on antud neil lühikestel kuudel. „See taim, millest rääkis hra minister, saab kandma vilja ja võtab alla sügavad juured“, töötas kõneleja.

* * *

Commandant Gérin teose „Väikeste Üksuste lahing“ eessõnas avaldab muu-

omab neid moraalseid varasid, mida talle kui õpetajale läheb vaja. Kõrvaltvaatajana võime tõendada, et pataljoni ülemate kursustel oli arvestatud sellega, et ohvitser vajab hinge, veendumust ja apostlile omast hoogu. Seda tõestab kõik, ruumide sisseseadest alates. Sellepärast võisime aktusel kuulda kuulajakonna kõnelejalt, et „meie tumedus on murtud“ ja et „taim“ (patilide kursus) „saab kandma vilja ning alla võtma sügavad juured“. Soovime kursuste lõpetajatele, et hing tegelikus töös ei väsi, et veendumus ja hoog ei kaoks! E.—

Kindralstaabi ülema käsukiri kol. J. PREI juubeli puhul.

KÄSUKIRI KINDRALSTAABILE

Nr. 21.

Tallinnas, 22. augustil 1928. a.

Täna möödub 35 aastat päevast, mil astus sõjaväe teenistusse kindralstaabi IV osakonna ülem kolonel Jakob Prei.

Kolonel Prei algas teenistust vabatahtlikuna-reamehena ja oma pärastise pika teenistuse kestvusel ohvitserina on ta väsimata edasi rühkinud, nagu see on huvitavaks kombeks olnud pea kõikidele ohvitseridele-eeslastele. Kasvades kodus töö juures, on nad alati jäänud tööle truuks. Ka kolonel Preid on teenistuses edasi viinud tahtmine ja oskus tööd teha.

1. veebruarist 1919. a. saadik on kolonel Prei Vabariigi teenistuses. Noore riigi elus on palju ülesehitavat tööd, mida tuleb täita aineliselt kehvades oludes. Neis oludes kannab töö vilja siis, kui tema juures ollakse kõige südamega ja kui suudetakse tööd hästi organiseerida. Jälgides aastate jooksul kolonel Prei poolt

kordasaadetud tööd, on minul võimalus tänasel päeval heameelega alla kriipsutada, et kolonel Prei on suutnud töötada silmapaistva eduga meie kitsastes oludes. Ta on osanud ka oma alluvaid tööle rakendada, olles seejuures neile heatahtlikuks juhiks.

Kolmkümmend viis aastat on inimese elus pikk aeg, eriti aga ühe sõjaväelase raskest elus, mis nõuab pidevat jõudude ja närvide kulu. Vaatamata sellele pikale, raskele teenistusele, on kolonel Prei suutnud alalhoida silmapaistvat töövõimet, mis ühenduses töötahtega ja hea tervisega annab lootust, et kolonel Prei veel kehvast suudab jääda IV osakonna etteotsa, jätkates oma ja osakonna senist viljarikast tegevust. Selleks soovib kindralstaap juubilarile igakülgset kordamiskut tuleviku töös ja elus.

J. Tõrvand.

Kindralstaabi kindral-major,
Kindralstaabi ülem.

Kolonel J. PREI teenistusjuubel.

22. augustil s. a. pühitses Kindralstaabi IV osakonna ülem kolonel Jakob Prei oma 35 aasta sõjaväe ja 30 aasta ohvitseri teenistuse juubelit. Kolonel J. Prei on meie tegeva kaitseväe kõige vanem ohvitser, kui teenistuselt nii aastatelt.

Kaitseväe väljaõppel on möödapääsematuks õppeabinõuks kaart, seepärast suuremal osal juhtkonnast on otse või kaudselt tegemist olnud Kindralstaabi IV osakonnaga, mis annab kaarte. Kaitseväe juhid ja kaitseväelased peavad mõistma lugeda kaarte, peavad teadma kuis neid valmistatakse ja oskama ise anda tarviduse korral paberil oludele ja abinõudele vastavalt kujutise maastikust. Seepärast õpitakse ja õpetatakse kaitseväes topograafiat. Kolonel Prei oli meie praegustes Sõjaväe Ühendatud Õppeasutustes topograafia lektoriks 1920.—1924. aastani. Lektorina oli tal suurem otsekohene kokkupuutumine meie ohvitserkonnaga. Kui lektor ja inimene võitis kol. J. Prei siis oma õpilaste südamed. Kes meist ei mäletaks alati teatud soju-

sega südames „Papa-Preid“... Meie lugupeetud kaasvõitleja ja paljudele endise õpetaja kol. J. Prei tähtsa juubeli puhul peatume pikemalt ta elukäigul:

Tema sündis 14. märtsil 1873. a. Virumaal, Jõhvi kihelkonnas, Valaste külas, taluomaniku pojana. Üldise hariduse sai Valaste küla ja Jõhvi 2-kl. ministeeriumi koolis ning Tartu kooliõpetajate seminaris. Pärast vastava eksami sooritamist Peterburi Nikolai kadeti korpuses, astus 22. augustil 1893. a. vabatahtlikuna Vindavi rügementi Miitavi, kus tegi läbi õppekomando, ja siis 22. augustil 1894. a. allohvitserina võistluseksami sooritamise järele astus Vilno Junkru kooli, mille lõpetas aselipnikuna 22. augustil 1897. Noorem leitnandiks ülendamise puhul 26. aprillil 1898. a. määrati tema 179. Ust-Dvinski rügementi Poneveschi linna. See rügement oli kuulus Eesti ohvitseride poolest, sest tol ajal teenisid seal 11 Eesti ohvitseri ja veel üks arst. Nende keskel valitses alati eesti meel ja eesti keel. 1900. aastal konkurseksami järele komandeeriti Peterburi ohvitseride topograafilistele kursustele sõjaväe topograafia kooli juures. 1902. aastal kevadel, kursuseid edukalt lõpetades, määrati tema Põhja-Õhtu Topograafia osakonda Riiga. Topograafilisi töid tegi Vilno kubermangus kindral Schulgini juhatusel. Võttis osa 158. Kutaisi rügemendi koosseisus Vene-Jaapani sõjast 1904.—1905. a., kus töötas topograafiliste ja kartograafiliste tööde ning rekognosteerimise alal

Mongoolias, Schippingai positsioonidel ja hommikupoelses Mandshuurias — Vene pahemast tii-vast kuni Korea rajani, Jalu jõe piirkonnas. Viimane töö viidi läbi vägede ülemjuhataja kindral Linevitschi korraldusel sügisel 1905. a. iseäralise ekspeditsiooni poolt, et vaheerahu ajaks demarkatsiooni suuna ära tähendada. See oli üks raskestest ülesannetest terve sõja ajal: leitnant Preil tuli töötada põlistes metsades, rabades, mägedes, kus inimese jalg veel ei olnud käinud — ja ajati hunhuuside tule all. Vene-Jaapani sõja lõpu 1906. a. määrati staabikapten J. Prei omal soovil jälle tagasi 179. Ust-Dvinski rügementi Liibavi. Seal teenis õppekomando ülemana kuni 1910. a. 22. juulil 1912. a. endise Vene mere-ministri admiral Grigorovitschi isiklikul soovil ja toetamisel viidi staabikapten Prei mereväkke Hüdrograafia korpuse, kust pärast praktiliste katsete edukat sooritamist kõikide mereuurimistööde alal nimetati hüdrograafiks ja määrati Balti mere hüdrograafia ekspeditsiooni ülema abiks. Kuna Maailmasõja alguseni võttis J. Prei suure huviga osa süstemaatilistest mereuurimise töödest Olandi Skärides, Rootsi piiril, hüdrograafilise laeva „Opisnoi“ pardal. Kohe pärast Maailmasõja algust määrati kapt. Prei Balti merelaevastiku juhataja poolt Tammisaare (Ekenäsi) linna komandandiks ja selle raiooni laevasõidu-teede järelevaatajaks. 1914. a. novembri algul komandeeriti kapt. Prei Liibavi ja määrati sadama hüdrograafiliste tööde juhatajaks. Liibavis olles võttis osa sadama laeval Saksa õhulaeva „Parseval N. 19“ hävitamisest. Võeti vangi 7 Saksa ohvitseri. Kevadel 1915 määrati ta strateegilise farvaateri valmistamise sõlka suurte laevade (drednautide) tarvis skärides Helsingist kuni Hangõni. Selle farvaateri läbiviimise tööde eduka lõpetamise ja ka iseäralise vahvuse eest ülendati 6. det. 1915. a. J. Prei kolonel-leitnandiks. Aprillis 1916. a. nimetati kol.-leitn. Prei Mustamere hüdrograafia ekspeditsiooni ülema abiks. Tegi mereuurimise ja astronoomilisi töid Türgi vetes Platina, Trapesundi ja Riisa raionis. Pärast selle ülesande lõpetamist töötas J. Prei Peterburis peahüdrograafia valitsuses merekaartide kokkuseadmise alal, kust 1917. a. Vene revolutsiooni lahtipuhkemisel saadeti Helsingi, Balti laevastiku ülema käsutusse. 1918. a. maikuul sõitis tema Arhangeli Valge- ja Põhja-jäämere hüdrograafia ekspeditsiooni ülema abiks. Pärast Arhangeli valdamist liitlaste poolt augustil 1918 a. läks nende ülemjuhataja käsutusse, edasi jäädes vanale kohale. Liitlaste ülesandel juhatas mereuurimise töid Valge- ja Põhja-jäämeres. Et Eesti vabadussõjast osa võtta, sõitis kol.-leitn. J. Prei liitlaste nõusolekul Arhangelist välja veebruaris 1919. a. ja jõudis üle Norra, Rootsi ja Soome Tallinna 1. aprillil. Ülemjuhataja kindral Laidoneri käsul organiseeris kol.-leitn. Prei hüdrograafia osakonna, mille ülemaks tema määrati, alluvusega merejõudude juhatajale. Novembris määrati tema moodustatud hüdrograafia Lootside ja Tuletornide valitsuse ülemaks, kus töötas kuni selle likvideerimiseni. Väljateenitud aia eest Vene mereväes kinnitati J. Prei ülemjuhataja käsukirjaga 2. veebruaris 1920. a. koloneliks. 1920. a. liideti hüdrograafia osakonna juure veel topograafia osakond ja kol. J. Prei nimetati topo-hüdrograafia osakonna ülemaks, alluvusega kindralstaabi ülemale.

Kolonel J. Prei isiklikul juhatusel on senini kokku seatud ja välja antud eesti keeles 36 merekaarti; on täielikult lõpetatud süstemaatilised mereuurimise tööd

Peipsi ja Pihkva järvel. Sadamate uurimistööd on ka suuremalt jaolt juba läbi viidud. Praegu töötab hüdrograafia ekspeditsioon Soome lahes. Topograafiliste tööde alal kestavad süstemaatilised plaanistamised edasi. Suurel määral on kol. Prei huvitatud maakera magnetismi uurimise töödest, mis tänavu suvel Eesti ve-

Kolonel J. Prei.

Vabaduse Risti I liigi 3. järgu kavaler.

tes lõpetatakse ja tuleval aastal töötamisele mandril asutakse. Need tööd on rahvusvahelise tähtsusega, sest kõik andmed kantakse nii mere-, kui ka topograafilistele kaartidele. Kol. J. Prei ja Soome prof. J. Bonsdorffi ühisel initsiatiivil on 1920. a. pandud alus rahvusvahelistele geodeetilistele töödele, mis praegu läbi viiakse Balti Geodeetilise Komisjoni poolt, kus tegutsevad 9 Balti riiki. Nende tööde eesmärgiks on Baltimere ümbruse üldise kaardi täpse aluse loomine 1 kl. trigonomeetriliste ja astronoomiliste punktide näol ja teiseks on neil suur tähtsus puht teaduslikust küljest — Baltimere ümbruse maa-ala Geoidi vormi kindlaks tegemine. Kol. Prei on võtnud osa kõikidest nimetatud komisjoni iga-aastastest konverentsidest. Peale selle juhatab tema ka 2 ja 3 klassi triangulatsiooni, mis-

sugune on aluseks tehtavatele topograafilistele ja hüdrograafilistele töödele.

Kindralstaabi 4 osakonna publikatsioonid antakse välja ka kol. J. Prei isiklikul juhatusel. Senini on ilmunud 8 numbrit.

Kol. J. Prei teeneid on hinnatud Vabaduse risti I liigi 3. järguga ja paljude välisriikide aumärkidega.

*

Kol. J. Prei on veel paremates meheaastates. Kuid juba on ka läbi käidud pikk ja värvirikas tee.

Kolonel J. Prei seniseid aastaid on iseloomustanud armastus oma kodu vastu, sest ta on olnud ka endistel aastatel väljaspool kodumaad palavam eestlane ja isamaalane. Suur ning mitmekesine töö ja südamlük ning mehiselt otsekohene suhtumine oma kaaslastesse.

Kuigi vita somnium breve oleks (elu lühike unenägu — unistus), siis olgu ta värvirikas ja rõõmus.

Soovime kol. J. Prei'le veel palju ilusaid värvi- ja õnnerikkaid aastaid.

Sõjalise õppuse instruktoreite 2-ne lend.

Lõpuaktus 22. augustis 1928.

Tallinnas Ohvitseride Keskkogu ruumidesse oli 22. 8. kella 1000-ks koondunud sõjalise õppuse instruktoreite 2. lend ühes juhtide ja õpetajatega. Nimetatud ajal ilmusid lka kohale Sõjaminister kindral N. Reek, Kindralstaabi ülem kindral J. Tõrvand, Kaitseliidu staabi-ülem kol. J. Maide ja Haridusministeeriumi esindaja Dr. Nuth. Aktuse avas 2. kursuse juhataja Kindralstaabi 6. osakonna ülem kol.-leitn. A. Kasemäe, lugedes ette sõjainistri käsukirja nr. 353 — 1928. a. Selle käsukirjaga loetakse oma- ja reservväe ohvitseri. Neli ohvitseri loetakse kursuse läbikuulanguks.

Sõjainister pöördus noorte instruktoreite poole kõnega. Ta tähendas, et peab kordama mõtet, millega aasta tagasi pöördus instruktoreite 1. lennu poole, ja nimelt: Ehkki inimsoo paremad mehed töötavad selleks, et hävitada sõjad kui riikidevaheliste tülide lahendamise abinõud, ei ole veel jõudnud kätte aeg, kus võiksime olla täiesti kindlad, et ei tuleks kaitsta relvadega oma kodu. Meie näeme vähemalt, et meie suur, saja-miljonilise rahvaga naaber N.-Vene paneb suurt rõhku noorsoo sõjalisele ettevalmistusele ja seda enesekaitse nimel. Kuis tohiks siis meie unustada enesekaitset! Meil küsitakse: Kes tungib meile kallale? Selle peale on raske anda kindlat vastust. Teame vaid, et on rahvas, keda juhib partei, mille loosungiks on teiste rahvaste riigikorra hävitamine, seega võimalik kallaletung teistele rahvastele.

Seejärest peamegi olema alati valmid

mitte kallaletungiks, mitte vallutamiseks, vaid ainult enesekaitseks.

Enesekaitse õigus on looduselt antud igale väiksemale olevuselegi, mis ei peaks siis olema see õigus ka meie rahval. Väikese ja hea kaitsevägega arvestab kallaletungija ja toetaja sõber. Sellepärast on meie püüdnud tõsta rahva kaitsetaht ja kaitseväge väärtust, eriti nüüd, kui üle läheme ühe-aastasele kaitseväge teenistusele. Sõjalise õppuse instr. 1. lend on seni hästi teinud oma töö. Ta oli Teile teerajajaks. On selgunud, et kõik oletused, nagu segaks sõjaline õppus teist koolitööd, olid alusetu. Räägitakse koguni, et sõjaline õppus koolides on edustanud koolitööd. Töömeetod, mis anti 1. lennu instruktoreitele, oli hea. Töö tulemused koolides olid seda paremad, mida parem oli instruktor. Teile on üldjoontes õpetatud sedasama, mis õpetati 1. lennule, ainult praktiliste tundide arv on olnud 2. lennul suurem. Esimesest lennust lahkus 15 meest enne kursuse lõppu, teisest ainult üks. See näitab, et kursustele võtmisel on olnud suurem valik. Lõpetas hra minister oma kõne järgmiste saatesõnadega instruktoreitele:

„Teie ei lähe enam uudismaale või söödis põllule, Teil on juba Teile tööpõllul head eelkäijad 1. lennu näol. Meelestage alati, et noorsugu on vastuvõtlik: mida seal külvate, seda lõikate. Teadke ka, et väljaspoolt võidakse olla Teile töö vastu vaenulik, võidakse rääkida militarismist... Teie ärge laske endid eksitada ja ärge kaotage õiget suuna. Meelestage ikka, et kaitseväge on ja saab olema Eesti olemasolu viimane argument.

Tugeva kaitseväge nimel aidake kasvatada noorsoos palavat isamaa-armastust ja distsipliini. Aidake kaasa, et meil oleks vaimliselt ja füüsiliselt terve ja tugev noorsugu!"

Haridusministeeriumi esindajana Dr. Nuth avaldas omas kõnes mõtteid:

Haridusministeerium on hoolega jälginud õppetööd noorsoo sõjalise õppuse instruktorite ettevalmistamisel. Õppetöö instruktorite kursuse 2. lennul on olnud sama intensiivne, kui esimeselgi. Õppevahendite arvu ja väärtust on 2. kursusel koguni tõstetud. Tööd on tehtud plaani- ja sihikindlalt. Võlgname selle eest tänu kõige pealt Sõjaministrile. Tänaab haridusministri nimel Sõmini, Kindralstaabi ülemat ja Kindralstaabi 6. osakonna üle-

mat kui kursuste otsekohest juhatajat. Kõik kartused, mis olid aasta eest, kui sõjaline õppus viidi koolidesse, on alusetu: mitte kahju, vaid kasu on sellest saanud koolitöö. Mõnigi kidura poisi isa võis möödunud suviste õppuste järele rõõmuga teatada, et poiss on kosunud. Dr. Nuth soovib, et uuel tööpõllul, millesse vaod juba aetud, ei käidaks ainult aetud radu, vaid tööd laiendataks ja süvendataks!

Kaitseliidu nimel toob tervitust Kindralstaabi kol.-leitn. J. Maide. Tuletaades meelde, et noorsoo päralt on tulevik, soovib instruktoritele jõudu ja tahtet tööks meie noorsoo vaimlisel ja kehalisel kasvatusel Eesti kodu kaitseks.

Aktusele järgnes ühine teelaud.

E—

Prantsuse sõjaväe esindaja kolonel Archen Prantsuse ja Eesti sõjakirjandusest.

Jutuajamisel „Sõduri“ toimetuse esindajaga kol. Archen informeeris lähemalt sõjaajakirjanduse olusid Prantsusmaal.

Sõjaajakirjandusele prantslased annavad suure tähtsuse, sest sõjaajakirjandusest ammutab moodne armee ideesid organisatsiooni, väljaõppe ja kasvatuse alal. Sõjaajakirjandus populariseerib ja arvustab tarvitusele võetud õppemeetodeid, organisatsiooni jne. Prantsuse ohvitser on nii kasvatatud, et ta ei karda avalikkuse ette kandmast omi tõekspidamisi ühes või teises sõjandusega seotud küsimuses. Sõjaajakirjade ja ajalehtede arv Prantsuse armees on suur. Ühed käsitavad sõjandust ja sõjapolitikat üldarmee raamides, teised käsitavad teatud väeliigi piirides. Sõjaajakirjad ja ajalehed, kuigi neil on võrreldes suur tiraash, saavad rahalist toetust sõjaväe eelarve korras, sest eriajakirja väljaandmine on seotud suurte kuludega; see nõuab kvalifitseeritud kaastöölisi, head paberit, skeemisid, pilte, tabeleid. Kaastöölised

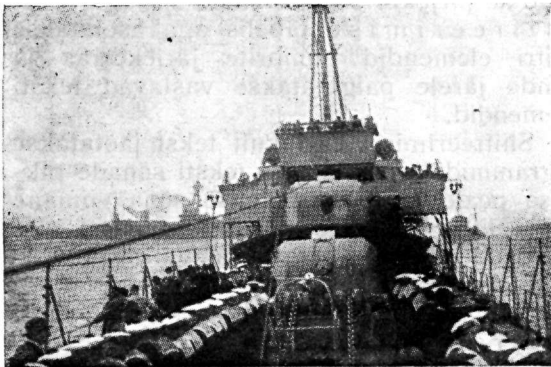
saavad tasu reamaksu näol. Tasu suurus oleneb autori nimekusest sõjanduses ja artiklist enesest. Kaastöölise arv Prantsuse sõjaajakirjadel olevat suur. Algaja peab põhjalikult kui sisult nii vormilt viimistlema artiklit enne kui saata toimetusse, muidu paberikorv kindlustatud.

Prantsuse ohvitser ja allohvitser jälgib innukalt sõjandusega seotud ajakirjandust.

Üllatuseks oli toimetuse esindajale, et kol. Archen põhjalikult tunneb „Sõduri“ sisu. Juhtis koguni tähelepanu ühele eksitavale trükiveale (endisest ajast). Härra kolonel konstateerib „Sõduri“ juures edu kui sisus nii välimuses. „Sõdurit“ võivat võrrelda Lääne sõjavägede paremate ajakirjadega. Kolonel Archen, kelle nimi on tuntud Prantsuse sõjaajakirjanduses, lubas „Sõdurit“ toetada oma kaastööga.

Käesolevas numbris võime lugupidamisega ruumi anda kol. Archen'ilt saadetud neljale alljärgnevale ülesvõttele.

Prantsuse mereväe ülevaatus Havre'is Prantsuse vabariigi presidendilt suvel 1928.

Ristleja „Jaguar“. Foto Meurisse.

Prantsuse vabariigi president „Jaguaril“.

Marssal Foch'ile ta eluajal püstitatud ausammas ja selle avamine Cassel'is suvel 1928.

Foto Meurisse.

Ausamba jalal on näha marssal Foch ise, ministrid Poincare ja Painleve.

Shifrist.

IV.

Bigrammshifriteks nimetatakse sarnaseid, kus algtekst jaotatakse kahest tähest koosnevatesse elementidesse — bigrammidesse — ja asendatakse siis enamasti kolmenumbriliste shifri elementidega. Bigrammshifr on seega sisult muutmatu baasiga asendusshifr.

Kui meie kasutame 30-tähelist tähestikku, siis saame kokku 900 bigrammi (30×30). See bigrammidega rida algaks järgmiselt: AA, AB, AC, AD, AE... , oleks esimese tähestiku lõpemisel AZ, AÄ, AÖ, AÕ ja AÜ ning tähestikus B omaks bigrammid BA, BB, BC, BD jne. 900 bigrammist viimased oleksid... ÜZ, ÜA, ÜÖ, ÜÕ ja ÜÜ.

Kolme numbri kaupa saame aga kokku 1000 shifri elementi. Need algaksid elementidega 000, 001, 002, 003... ja lõpeksid elementidega 997, 998 ja 999. Kui võrrelda algteksti bigrammide ja kolmenumbriliste shifri elementide arvu (900 ja

1000), siis on viimaseid 100 tükki rohkem. Neid bigramme kasutatakse harilikult üksikute tähtede, kirjamärgide ja algtekstis ette tulevate numbrite shifreerimiseks.

Bigrammidele teatud shifris vastavad numbrilised shifri elemendid paigutatakse shifreerimise tabelis bigrammide tähestiku järjekorras, viimaste järele. Deshifreerimise tabelis aga asetatakse shifri elemendid numbrite järjekorras ja nende järele paigutatakse vastavad teksti elemendid.

Shifreerimisel harilikult tekst jaotatakse bigrammideks vaatamata teksti sõnade pikkuse peale ja seega eelmise sõna viimane üksik täht (kui see teksti jaotamisel ette tuleb) loetakse ühes järgneva sõna esimese tähega üheks bigrammiks.

Näitena toon allpool bigrammshifri shifreerimise tabeli alguse:

A	— 875	B	— 627	C	— 245
AA	— 347	BA	— 299	CA	— 818

Marssal Fochi ausamba avamisel Cassel'is suvel 1928. Foto Meurisse.

Marssal Foch annab au omale ausambale.

AB — 891	BB — 311	CB — 312
AC — 043	BC — 440	CC — 490
AD — 201	BD — 678	CD — 408
AE — 719	BE — 542	CE — 764
AF — 629	BF — 790	CF — 999
AG — 992	BG — 004	CG — 092
AH — 505	BH — 923	CH — 193
.. ..	.. ..	.. ..
.. ..	.. ..	.. ..

Deshifreerimise tabeli katkend oleks järgmine:

232 — KA	332 — AJ	432 — WI
233 — LP	333 — SS	433 — 4
234 — MS	334 — AO	434 — SV
235 — IN	335 — PU	435 — D
236 — TA	336 — LE	436 — PD
...	...	...

Bigrammshifri hüveks võib lugeda võrdlemisi suurt teksti ja shifri elementide arvu, mille tõttu deshifreerimine kriptoloogidele palju raskemaks muutub, kui näiteks numbriliste shifrite juures, mis on kirjeldatud eespool.

Teiseks on bigrammshifri shifrogrammide edasiandmisel telegraafi teel kuni 25 % odavam eelnimetatud numbrilistest

shifritest, kuna bigrammshifris iga kolmenumbriiline shifri element asendab kahte algteksti tähte, kuna kahenumbriliste elementide shifride juures peame algteksti 2 tähe shifreerimiseks kasutama 2×2 s. o. nelja numbrit.

Silpshifriteks nimetatakse sarnaseid shifre, kus algtekst shifreeritakse silpide kaupa. Selle shifri kokkuseadmiseks on tarvis valmistada shifreerimise tabel, missuguses esineksid kõik vastava keele üksikud tähed ja kõik silbid. Peale selle shifreerimise tabelisse paigutatakse kirjamärgid ja numbrid. Shifri elemendid selle shifri juures on harilikult kolmenumbriilised.

Deshifreerimise tabelis kõik algteksti elemendid paigutatakse numbriliste shifri elementide järjekorras ja nende järelle, samuti nagu see oli bigrammshifris.

Silpshifri on muutmatu baasiga asendusshifri. Tema on telegraafil kasutamisel vähe odavam, kui bigrammshifri, seda eriti nende keelte kasutamisel, kus ette tuleb palju pikke silpe. Sarnasel juhusel 3—4-tähelise algteksti silbi asemel shifrogrammis esineb kolmenumbriiline grupp.

Raamatshifrite juures 2 või enam isikut omavahel leppivad kokku, missugust raamatut (täpselt samas väljaandes) nemad kasutavad teadete shifreerimiseks. Soodsaimateks raamatuteks selle juures on loomulikult sõnaraamatud. Korrespondeerijad leppivad kokku, missuguseid lehekülgi nemad kasutavad ja shifreerimisel annavad edasi rea numbri ja sõna kauguse lehekülje servast numbrites. Vahest lepitakse kokku ka nii, et edasiandmisele kuuluvad lehekülgede, ridade ja sõna kauguste numbrid. On selge, et sarnasel korral üksiku sõna edasiandmiseks 5—10 numbrit kasutada tuleb, mis shifrogrammi võrdlemisi pikkaks muudab. Sellepärast ka raamatshifre väga mitmesugusel kujul kasutatakse peamiselt kirjaliku korrespondeerimise juures.

Iseloomult on raamatshifri muutmatu (vahest ka muutliku) baasiga asendusshifri. Tema on teatud viisil „hädaabinõu“.

4. Koodid.

Mitmed eelpool toodud shifrid on oma iseloomult sarnased, mis nõuavad algteksti shifreerimiseks või ümberpöörduvalt shifrogrammi loetavaks muutmiseks võrdlemisi palju hoolikat tööd ja aega. Selle all kannatab teadete edasiandmise kiirus, mis aga tihti on suure tähtsusega.

Teiseks, keeruline shifri teeb shifrogrammi võrreldes algtekstiga väga pikaks, mis omakord ühenduse pidamisel raadio või traaditeel nõuab suuri kulusid.

Need pahed püüti kõrvaldada erilisel konstrueeritud shifreerimise sõnaraamatute või koodide abil. Koodides on teatava keele kõik sõnad, terved laused, keele vormide lõpud, tähed, numbrid, kirjamärgid jne. korraldatud tähestiku järjekorda ning nendele on antud vastavad shifri elemendid 4—5 tähest või numbrist.

Koodid seatakse kokku vastavalt selle ala nõuetele, kus neid kavatakse kasutada. Nii tuntakse igas keeles erilisi töötus-kaubandusliku jne. koode. Nendes koodides loomulikult esinevad kõik eriala terminid ja laused. Viimasel ajal kõikides maades suuremad kaubamajad on välja annud oma erikoodid, et kergendada teadete vahetamist kõikide oma esindajatega, kaubatarvitajatega jne. Need koodid suuremalt osalt on avalikud. Tähtsamad nendest on „Bentleys Complete phrase Code“, „A. B. C. Code“ (mõlemad ingliskeeles), „Morse Code“ (saksakeeles) jne. jne.

Kaubanduslistes koodides, kus shifreeritav tekst (sõnad, laused jne.) on korraldatud tähestiku järjekorras, harilikult ka

shifri elemendid esinevad samuti kindlas järjekorras. Kui seal kasutatakse tähti, siis võivad esimesed shifri elemendid olla: ABABA, ABACA, ABADA, ABAD E jne, ja kui kasutatakse numbreid, siis — 00001, 00002, 00003, 00004 jne. Vahest aga shifri elemendid ei seisa koodis (shifreerimise osas) järjekorras ja sarnasel juhusel peab meil kasutada olema veel teine raamat, kus terve materjal oleks korraldatud shifri elementide järjekorras. Seda teist raamatut kasutatakse deshifreerimiseks. Seega koodid võivad olla ühes või kahes osas (raamatus).

Kaubanduslised koodid üldiselt varjavad telegrammide või kirjalikkude teadete sisu laia publiku eest, sest kõikidel pole olemas vastavat koodi. Diplomaatilised ja sõjalised koodid selle vastu on täiesti salajased ja neid koode trükitakse ainult piiratud arvul nende isikute ja asutuste jaoks, kes neid ka salajaste teadete vahetamiseks kõrvaliste isikute (olgu see siis post või telegraaf) kaasabil tarvitada saavad.

Tihti diplomaatiliste ja sõjaliste koodide kaasabil saadud shifri elementide katalal võetakse ette veel n. n. üleshifreerimine, millest jutt on järgnevas peatükis. Kaubandusliste koodide tarvitajad harilikult üleshifreerimist ei kasuta.

5. Üleshifreerimine.

Eelpool lühidalt kirjeldatud shifrite deshifreerimine mingil teel kinnipüütud materjali (shifreeritud tekstide) rohkuse juures keele iseäralduste ja tähestiku sageduse tundmisel on täiesti võimalik ja ei tee eriteadlastele püsiva töö juures raskest. Selle pahe ärahoidmiseks, et rohkem kindlustada oma shifrogramme kutsumata deshifreerijate eest, kasutatakse mitmesuguseid võtteid, milledega n. n. esialgne shifri täielikult muudetakse väliselt vormilt. Seda muutmist ja igasuguseid ümberkorraldusi esialgses shifris nimetatakse üleshifreerimiseks. Üleshifreerimine peamiselt varjab ja muudab ebaloomulikuks algteksti keele üksikute tähtede või algteksti teistsuguste elementide sagedust ja keele erinevusi.

Allpool peatun ainult tähtsamate üleshifreerimise meetodite juures, missuguseid kasutatakse numbriliste shifrite juures. Need oleks:

- a) metsikute numbrite juurdelisamine,
- b) elementide ümberpaigutamine gruppides,
- c) võtmevarvu juurde lisamine või maha arvamine ja
- d) keti moodustamine.

a) „Metsikute“ numbrite juurdelisamine. „Metsikuteks“ numbriteks nimetatakse sarnaseid, mis on juurde lisatud esialgsele shifrile enne shifrogrammi edasisaatmist adressaadile. Loomulik, et sarnaste metsikute või „üleliigsete“ numbrite kasutamisel shifrogrammide vahetajad täpselt kokku peavad leppima metsikute numbrite asukohtade suhtes. Selles mõttes võivad metsikud numbrid olla kindlakohalised või muutliku asukohaga.

Metsikute numbrite asukohad määratakse harilikult kindlaks üksikutes shifrogrammi vienumbrilistes gruppides.

Nii näiteks võivad kindlakohalised metsikud kõikides shifrogrammi gruppides seista esimesel, teisel, kolmandal jne. kohal. See tähendab, et vastavalt kokkulepele meie võime näiteks igas shifrogrammi grupis teisele kohale asetada metsikud numbrid.

Kui meil näiteks esialgse shifreerimise järele saime shifrogrammi 05463 78321 46350 47633 00859 10536 47365 96721 05476 63722 ja kui meie kokkulepe järele üleshifreerimise juures gruppides teisele kohale tahame asetada metsikud numbrid, siis meie shifrogramm pärast üleshifreerimist võib omada järgmise kuju:

04546 30783 26146 38504 74633 01085 97105 32647 38659 60721 00547 61637 28291, kus vastavates gruppides järjekorras teisel kohal seisavad metsikud numbrid: 4 0 6 8 4 1 7 2 8 0 0 1 8. Peale selle viimasesse gruppi, et saada täis vienumbriline grupp on lõppu juurde lisatud veel kaks metsikut nummert 9 ja 1. Sellest näitest näeme, et metsikute juurdelisamine teeb shifrogrammi pikemaks, kuid ühtlasi muudab täielikult shifrogrammi kuju.

Kui meil esialgse shifreerimise juures algteksti tähed asendati kahenumbriliste shifri elementidega, siis esialgsel shifreerimisel need enne gruppidesse korraldamist olid järgmised:

05 46 37 83 21 46 35 04 76 33 00 85 91 05 36 47 36 59 67 21 jne.

Kui aga nüüd pärast üleshifreerimist saadud shifrogramm jaotada elementidesse kahe kaupa, siis meie saame järgmise rea:

04 54 63 07 83 26 14 63 85 04 74 63 30 10 85 97 10 53 26 47 jne.

Võrreldes kahte viimast rida näeme, et meie esialgsel shifreerimisel saadud rida on muutu nud tundu m a t u s e n i. Selles viimases reas muidugi juba kerkivad esile uued „keele iseäraldused“, missugustel midagi ühist pole algteksti keelega.

Kuna metsikud numbrid siin nii ütelda laest maha on kirjutatud, siis loomulikult kaks shifreerijat, kasutades üht ja sama shifri ühesuguse teksti shifreerimisel lõpuks telegraafi viivad täiesti erinevaid shifrogrammid.

Metsikute numbrite asukoht on muutlik, kui meie asetame metsikud numbrid igasse gruppi erineval kohal. Selle juures näiteks võivad meil metsikud numbrid seista esimeses gruppis teisel kohal, teises gruppis — neljandal, kolmandas — viiendal, neljandas — esimesel, viiendas — kolmandal kohal ja kuuendas gruppis uuest teisel kohal jne. Sarnasel juhusel öeldakse, et muutliku asukohaga metsikud on paigutatud võtmearvu järele 24513. Selle võtmearvu üksikud numbrid näitavad, missugusel kohal nimelt seisab vastavas gruppis metsik number. Näiteks, kui meil oleks maksev metsikute võtmearv 52413, siis näiteks kolmandas gruppis metsik arv peab seisma neljandal kohal, seitsmendas gruppis teisel kohal jne. Kui võtmearvus teatud kohal seisab 0 (null), siis see tähendab, et selles gruppis üldse pole olemas metsikut numbrit. Võtmearv 35025 näitab, et kolmandas, kaheksandas, kolmeteistkümnendas jne. gruppides üldse pole olemas metsikut numbrit. Selle vastu aga teises (ka seitsmendas jne.) ning viiendas (ka kümnendas jne.) on metsikud numbrid ühel ja samal, s. o. viiendal kohal.

Mõlematel eelkirjeldatud juhustel metsikud numbrid shifreerija „kirjutab maha laest“ vastavalt oma maitsetele, kuid peab nad asetama kokkulepitud kohtadele shifrogrammi gruppides. On olemas veel teine liik metsikuid numbreid, missuguste asukoha kohta pole tarvis kokku leppida ja need on n. n. alalised metsikud numbrid. Näiteks meie võime kokku seada sarnase shifreerimise tabeli, missuguses üldse ei esine nummert 4. Sel juhusel meie võime seda nummert 4 asetada shifrogrammi esialgsel shifreerimisel saadud numbrite rea vahele üks kõik missugusele kohale. Deshifreerija teatas, et number 4 on käesolevas shifris alaline metsik peab enne deshifreerimisele asumist saadud shifrogrammis kõige pealt välja heitma kõik neljad. Pärast seda läheb deshifreerimine hariliku korra järele.

Ühe alalise metsiku numbrilise olemasolul, kui meie shifri elemendid on kahenumbrilised meie kõikidest sajast elemendist ei saa loomulikult kasutada neid, missugustes varemalt esines meie alaline metsik. Kokku saja elemendi asemel sarnasel ju-

husel meie shifris esineb 81 elementi, kuna 19 ära peab jääma, et hoiduda segadustest ja arusaamatustest. On number 4 alaline metsik, siis shifris ei saa kasutada järgmisi elementa: 04 14 24 34 44 54 64 74 84 94 40 41 42 43 45 46 47 48 49, — neid on kokku 19 tükki.

Lõpuks veel üks metsikute numbrit kasutamise viis. Shifri kasutajad lepivad kokku, et kõik üksikud numbrid, mis seisavad otsekohe teatud numbri (näiteks kolme) ees või järel on metsikud. On selge, et sarnasel juhusel shifris ei tohi olla elementi 33 ja metsiku numbrina, mis number 3 ette (või taha) asetatakse ei saa kasutada number 3, küll aga kõiki teisi ülejäänud numbreid.

Kui üleshifreerimisel ükskõik missuguse nendest kolmest meetodi järele on kasutatud metsikuid numbreid, siis loomulikult deshifreerimisel kõigepealt saadud shifrogrammist tuleb eemaldada metsikud numbrid ja alles siis asuda ülejäänud osa „lugemisele“ deshifreerimise tabeli abil. See töö, nagu ka üleshifreerimine nõuab täpsust, hoolikust ja vilumust.

b) Elementide ümberpaigutamine gruppides.

Kui meie esialgsel shifreerimisel saime näiteks rea:

46370 47622 67580 14613 67463 98788
32144 64537 ja soovime seda üleshifreerida võrdlemisi lihtsalt sarnaselt, et ei muutuks shifrogrammi üldine pikkus, siis seda võime teha paigutades ümber igas gruppis üksikuid grupi elementa (numbreid), s. o. muutes nende kohad. Vahetame näiteks ümber kõikides gruppides esimese ja teise elemendi asukohad, siis saame rea: 64370 74622 76580 41613 76463 89788 23144 46537. Oletame, et meie esialgses shifris shifri elemendid olid kolmenumbrilised ja kirjutame need välja vähenumbrikses gruppides, siis saame:

I rida: 463 704 762 267 580 146 136
746 398 788 321 446 453.

II rida: 643 707 462 276 580 416 137
646 389 788 231 444 653.

Võrreldes neid ridu näeme, et 5 elemendist üks on jäänud endiseks, teised 4 aga on kõik muutunud.

Ümberpaigutusi gruppides võib teha veel „põhjalikumalt“ muutes kõikide viie elemendi alukohte ühes grupis. Neid terve grupi elementide ümberpaigutusi võib teha ka võtmearvu järele. Kui ümberpaigutuste võtmearvuks on 31524, siis see tä-

hendab, et üleshifreerimisel esialgse shifri gruppides tulevad ümberpaigutada üksikud elemendid nii, et oleks esimesel kohal endine kolmas, teisel — esimene, kolmandal — viies, neljandal — teine ja viiendal — neljas. Sarnane operatsioon on muidugi võrdlemisi keeruline, kuid tema muudab täielikult shifrogrammi kuju ja seega raskendab ehk muudab hoopis võimatuks deshifreerimise kutsumata uudishimuliste poolt. Deshifreerimisel tuleb saadud shifrogrammis loomulikult ette võtta sarnased ümberpaigutused, mis kõik shifrogrammi elemendid jälle korraldaks „loetavasse“ järjekorda.

Eelpool, punkt a ja b all kirjeldatud üleshifreerimise viise saab kasutada hea eduga ka täheliste shifrite juures.

c) Võtmearvude juurdelisamine on sarnane operatsioon, kus meie esialgsele shifrile juurde lisame kokkulepitud viisil täpselt kokkulepitud arvu ja seega muidugi muudame shifrogrammi välismuse.

Sarnaste võtmearvude juurdelisamine võib sündida matemaatilisel ja n. n. ebamatemaatilisel teel.

Matemaatilise võtmearvu juurdelisamise näide:

74631	54637	24531	46379	64738	23361	74630
531	531	531	531	531	531	531
75162	55168	25062	46910	65269	23892	75161

Ebamatemaatilise võtmearvu juurdelisamise näide:

74631	54637	24531	46379	64738	23361	74630
531	531	531	531	531	531	531
74162	54168	24062	46800	64269	23892	74161

Nagu viimasest näitest selgub, üksikute elementide kokkuarvamisel ebamatemaatilise võtmearvu juures kirjutatakse alla ainult üksikud, mitte aga kümned (või kõrõma koha number). See kerõgendab väõõ üleshifreerimise töõd ja on üldse käsitamisel palju lihtsam.

Deshifreerimisel võtmearvude juurdelisamise korral tuleb loomulikult kõrõvaldada gruppidele juurdelisatud võtmearvud ja siis alles käia loomulikku deshifreerimise teed. See võtmearvu kõrõvaldamine sünnib matemaatilise võtmearvu juures muidugi hariliku aritmeetika reeglite järele, ebamatemaatilise võtmearvu juures aga mahaarvamine sünnib alates vasakult (mitte nii nagu harilikus aritmeetikas — paremalt) ja „laenamata“. Kui näiteks grupist 06471 on tarvis mahaarvata grupp 83617, siis see viimasel juhusel sünniks järgmiselt:

Kooliõpilaste suvised sõjalised õppused Inglismaal.

Endiste aastate eeskujul peeti ka tänavu suvel Inglismaal keskkooliõpilaste suviseid sõjalisi õppusi laagrites. Sel puhul olid õppurid varustatud sõjaväe-mundritega ja lahingrelvadega. Suuremaid laagreid asus Mytchetti väljal, Aldershoti läheduses, kus võtsid õppustest osa üle kahetuhande õppuri. Vasakpoolne pilt kujutab inglise keskkooliõpilasi Mytchetti laagris püsse puhastamas. Parempoolne pilt — tulevaste sõdurite vaimustavat „elagu!“ laagritele.

(„The Graphic“ 11. aug. s. a., nr. 3.61.)

06471
— 83617
23864

Nullist kaheksa on — **2** (nagu meil tegelikult oleks olnud kümme, mitte null). Kuuest kolm, on **3**. Neljast kuus on — **8**, seitsmest üks on — **6** ja ühest seitse on — **4**. Selles näites kolmel juhusel eksisime hariliku aritmeetika vastu ja ainult sellepärast oli ka võimalik vähemast arvust umbes 13 korda suurem arv maha võtta ja veel saavutada ilus ülejääk!

Tegelikus elus võtme arvud on tihti mitme grupi pikkused ja teoreetiliselt on võimalik kasutada n. n. lõpmata pikke võtme arvusid. Praktiliselt seda raskem on kõrvalistel shifrogramme deshifreerida, mida pikemad on võtme arvud.

Võtme arvude kasutamisel üleshifreerimine sünnib võrdlemisi kiirelt ja kasutades võtme arvusid võib lihtsaid algshifre muuta raskelt deshifreeritavateks kõrvalistele.

d) Kettüsteemiks üleshifreerimisel nimetatakse sarnast juhust, kus puudub antud võtme arv, vaid kus algshifri üksikud elemendid lisatakse järjekorras juurde järgnevatele elementidele ja seega täielikult moonutatakse esialgne shifr.

Esialgne shifr:

35 74 31 78 57 21 63 06 47 80 85 71 48 11
35 74 31 78 57 21 63 06 47 80 85 71 48

Lõplik shifr:

35 09 05 09 25 78 84 69 43 27 65 56 19 59

Pärast seda tuleb saadud shifri elementidest kokku seada viienumbriks grupid. Shifrogrammi saaja peab kettüsteemi juures eelmise algshifri elemendi saadud järgmisest elemendist maha arvama (ebamatemaatilisel teel) ja siis saab tema kätte uuesti esialgse shifri. Selle tehingu jätan aga seekord lugejate hooleks.

Eelpool püüdsin anda lühikese ülevaate shifrite põhiliikidest ja lihtsamatest üleshifreerimise viisidest. Shifriasjandusel on seljataga võrdlemisi pikk arenemisaeg ja ajalugu. Mitmed vähemad üksikasjad ja seni vähemat kasutamist leidnud shifrite süsteemid leiaksid võib olla, poolehoidu lugejaskonnas, kuid nende küsimuste käsitlemiseks „Sõduri“ veergudel puudub minul võimalus juba sellepärast, et mina toimetajalt lõpuks rohkem ruumi olen võtnud, kui esialgul palusin ja teiseks takistuseks on veel see, et paljud kasulikud asjad shifriasjanduse alal teenistuse huvides salaja steeks peavad jääma.

Asjast huvituile, eriti staapides teenivatele ohvitseridele ja väeosade sideülematele soovitaksin sel alal järgmisi allikaid:

1. Oberst und Regierungsrat A. Figl, Systeme des Chiffrierens. Wissenschaftliche Veröffentlichung des Kriminalistischen Laboratoriums der Polizeidirektion Wien, Verlag von Ull. Mosers Buchhandlung, Graz, 1926. XII+243 le-

hekülge ja 37 erilisa. Hind umbes 30 krooni.

2. Colonel M. Givierge, Cours de Cryptographie. Paris, 1925. Berger-Levrault, editeurs. IX+304 lehekülge. Hind ilmunisel 20 franki.

3. André Lange et E. A. Soudart (Anciens Chefs de la Section du Chiffre au Grand Quartier Général). Traité de Cryptographie. Paris, 1925. Librairie Félix Alcan. XII+366 lehekülge. Hind ilmunisel 35 franki.

A. Normak.

Mobilisatsiooni küsimus Maailmasõja aluks.

Mobilisatsioon kui tegur sõjaväelise korraldamise alal oli suutnud omale juba täielise eluõiguse võita. Küsimust oli uuritud kõigis sõjavägede peaaajades juba aastakümnete kestel ja tema oli korduvalt sõdades oma tähtsat osa väljendanud. Maailmasõja algul võime mobilisatsiooni kui kindlat ja üksikasjadeni väljakujunenud süsteemi vaadelda.

Mobilisatsioonile oli välja kujunenud kindel definitsioon:

„Mobilisatsiooniks nimetatakse riigi võimsuse üksikute elementide plaanikindlat ja viimistletud organiseerimist vastavalt sõjaaja erilistele nõuetele“.

Kui mobilisatsiooni mõiste sündis massiliste inimjõudude sõjaks organiseerimise tähe all, siis Maailmasõja algul mahutas tema endasse juba kogu riigi ja rahva võimete organiseerimist sõjaks. Siiski sõtta astuti riiklise mobilisatsiooni tähtsust tarviliselt hindamatult, pöördudes sõjale ettevalmistamistes sõjaväe otseste huvide arvestamisega. Teoreetiliselt eksisteerivat mõtet ei suudetud ettekujutuses kehastada nõuete määrani, mis võis ja mida ka Maailmasõda esile kergitas, ulatuses ajas, ruumis ja arvus. Piirduti kaitseväelise mobilisatsiooni süsteemi arendamise ja viimistlemisega.

Mobilisatsiooniliste küsimuste tarbekohaseks lahendamiseks on tarvis neile luua õige lähtekoht kaasaja sõda iseloomustavate tegurite õigest mõistmisest ja hindamisest. Sõda on tulemus suurte riiklike küsimuste lahendamisest, relvadega kaasaja rahva moraalsete ja füüsiliste võimete selleks otstarbeks organiseerimise varal.

XX sajangu algupäive sõdade põhitooniks oli sotsiaal-majanduslik iseloom, sõda turgude pärast. Sõda oli muutunud rahva asjaks. Samal ajal nõudis strateegia suure arvulist sõjaväge, millist ühegi rahva riikline organism ei jõudnud alaliselt üleval pidada. Järgnes nõue — massid

ainult sõja ajaks relvastada. Sõdur lähenes väärtuselt miilitsaväelasele. Samal ajal püsis nõue sõjaväe lahingväärtusest. Sõjad algasid kiirelt väheste ettevalmistustega. Olukord dikteeris sõjaväelisele korraldusele nõude — organiseerida massid kiirelt lahingvõimeliseks sõjaväeks.

Arv ja väärtus on kaks mõistet, mis rasked ühel ja samal ajal saavutada. Tuli loobuda Feldmarssal Moltke nõudest — sõjaväge võib mobilisatsiooni korral ainult kaks korda suurendada. Teisest küljest tõmbas piirjoone sõjakirjaniku ja väejuhi v. d. Goltz'i hoiatus — miljoniliste sõjavägede hävinemise tund osava juhi à la Aleksander Suur käpu täie kvalifitseeritud sõdurite vastas on ligidal, sest kaasaja massiline sõjavägi läheneb ikka enam ja enam meeolult ja oskuselt disiplineerimata kodanikkude karjale.

Kaaluva tähtsuse omandavad tubli kaader, painduv organisatsioon ja süsteemi täielikkus, millele tugenedes võib mobilisatsiooni teel kiirelt luua täiesti võitlusvõimelise, ajanõuetele ja riigi võimetele vastava sõjaväe.

Olukorra ja jõudude arvestamise tulemuseks on sõjaplaan, mis määrab kindlaks põhinõuded mobilisatsioonilt:

- 1) Sõjaks tarvinevad jõud ja vahendid,
- 2) sõjaliste jõudude valmisoleku aeg ja koht.

Nende nõuete põhjal kujuneb plaan rahva moraalsete ja füüsiliste jõudude võitluseks organiseerimiseks sõja puhul — mobilisatsiooniks.

Sõjalise mõtte kallal juurdlejal on selge, et kaasaja sõjaplaanilt ülesseatud nõuete rahuldamiseks peab mobilisatsioon haarama rahva ühiskondlise elu nähtusi kogu ulatuses: rahvas peab andma oma ridadest võitlejaid, peab nende ülespidamiseks rahuajal kogutud sõjaväe tagavaradele lisaks andma raha ja igasuguseid materjaalseid vahendeid, peab andma sõjaliste tarvete rahuldamiseks oma ühen-

Kaitseväe ülerikkliste spordivõistluste avamine 22. VIII 1928.

Grupp võistlejaid.

dusteed ja liikumisvahendid, peab hoolt kandma sõjas viibijate perekondade eest jne. Nende nõuete rahuldamine sõja ettevalmistamisel ja mobilisatsioonil riivab erandita igat kodanikku ning algusest peale vajutab sõjale täielikult rahvaliku ilme.

Kaasaja sõja piiramatus jõudude ja vahendite kasutamises ja ka hävitamises nõuab rahva kõige mitmekesisematest võimete allikatest ressurside ammutamist ja nende organiseerimist sõjaliseks jõuks, millega kiirelt tegevusse astudes võiks vastasest initsiatiivi haaramises ette jõuda. Raske, keerulise ja kiire töö lahendamiseks rahva jõudu kõigekülgselt ja tulusalt kasutades organiseerida ja anda juhile võitlusvõimeline sõjavägi kiiresti, selleks vajaneb üksikasjalistele ja täpsetele arvestustele mobilisatsiooni plaan.

Andmeteks mobilisatsiooni korral opereerimiseks ja uurimiseks ning arvestamiseks mobilisatsiooni plaani kokkuseadmisel on:

1) Rahuajal alal olevad isiklised ja materiaalsed ressursid, mis peituvad sõjaväe rahuaegsetes koosseisudes ja kujutavad enesest mobiliseeritud sõjaväe tuuma.

2) Rahuaegsete koosseisude arenemise aste.

Nende kahe küsimuse all hinnatakse rahuaegsete koosseisude väärtust arvult

ja sisult sõjaväel sõjakorral lahendatava ülesande piirides — mis nad suudavad, mis juure anda ja kui palju jõuavad nad vastu võtta ja ära seedida ilma ülesande lahendamiseks nõuetava lahingväärtuse alaanemiseta.

3) Materjalide olemasolu ja leidmine sõjaaegse koosseisu saavutamiseks. Kindel ülevaade ja arvestus riigi elavate ja materiaalsete jõudude allikatele täpse arvestuse ja kontrolli näol. Kindlasti arvestatav on see, mis sõjaväe juhatuse käsutuses, kuna teistelt ametkondadelt ja kodanikkudelt loodetavad ressursid vähem täpselt arvestatavad on, peamiselt väärtuselt.

4) Kaadrite ja neile täiendusteks määratud elementide vastastikune asetus ruumis. Hinnatav on kaugus ja seega aeg, mis vajaneb täienduste kohale jõudmiseks. Ideaalne olukord — täiendused on koondatud kaadrite juure, mis aga teostamatu.

5) Eelmises väitega üleskerkinud tarve lahendamiseks vajaneb ühendusteede võrk, nende seisukorra ja veovõime tundmine. Arvestusel sel alal peavad kujunema mobilisatsiooniliste vedude plaaniks.

6) Loetletud andmete tuletiseks on riigi sõjaväe süsteem, millega peab kooskõlastama mobilisatsiooni plaan, kujune-

des välja tervikuks; erinevuse korral tuleb arvestada kõrvale kaldumistega.

7) Sõjaväesüsteemi mõjutajad riigi ja rahva poliitiline, majandusline, sotsiaalne, rahvusline ja muud iseäraldused on arvestatavad ka mobilisatsiooni plaani kokkuseadmisel.

Mobilisatsiooni plaan lõpuks omab definitsiooni: Mobilisatsiooni üldplaani on terve rea üksikute iseloomult ja tarvetelt erinevate osade kogusumma, mis koostuvad ühise nime all mobilisatsiooni dokumentide. Siin on: üldine mobilisatsiooni seletuskiri, üldine päevaraamat ja üldised mobilisatsiooni arvatlused — inimestele, hobustele ja materjaal osale. Päevaraamatul on lisaks mobilisatsiooniliste vedude plaan.

Esialgse koondamise tähtaegadest ja mobiliseerimise kohtadelt olenevalt määrab üldine mobilisatsiooni plaan igale elemendile eraldi: mobilisatsiooni tähtaaja, koha, täiendused koha ja ajaga. Üldplaani põhjal seab iga element oma plaani kokku.

Mobilisatsiooni ülesanne lõpuliikult sõja tegevuse algamise ootel organiseerida riigi sõjalise võimsuse elemendid sõjaajal temale laskuvate ülesannete täitmiseks.

Elementidena, mis riigi sõjalise võimsuse peavad mobilisatsiooni teel kujundama, on vaadeldavad: maa- ja mereväelised kesk- ja kohalikud valitsused, väeosad, neid teenivad asutused, kindlused ja kindlustatud punktid, sadamad, riigi ja era laeva-, mehaanilised ja relvade tehased, riigi vajaliste jõudude kasuks töötavad vabrikud ja tööstuslikud ettevõtted, riigi raha ja eriti sõjalised fondid ning lõpuks kogu kaasaja riigi keeruline organism tema territooriumi geograafiliste, ilmastikuliste ja kultuuriliste iseärsustega, ning ka tema rahvuslike, etnograafiliste, sotsiaalsete, poliitiliste ja muude erinevustega. Kõigi nende mitmekesiste elementide mobilisatsioon ei mahu ühe reegli alla, vaid neid vaadeldakse eraldi.

Eralduvad kaitseväge, teede ja territooriumi mobilisatsioonid.

Teede mobilisatsioon koosneb faasistest — mobilisatsioonilised, koondus ja sõjaaegsed veod.

Territooriumi mobilisatsiooni all on mõistetav rinde lähema seljataguse ja ka kogu siseriigi, kui rinde sügava seljataguse, sõjalistel eesmärkidel korraldamine.

Viimane liik mobilisatsioonist on raskeim, sest tema ei mahu shabloonile.

Iseloomult eraldatakse kiirendatud ja tingitud normaalne mobilisatsioon. Kiirendatuks loetakse mobilisatsioon, mis teostub 6—12 tunni kestvusel. Tingitud on mobilisatsioon, mis kiirendatult teostati, kuid võimaluste olles võib jätkuda. Kiirendatud ja tingitud mobilisatsioonide plaanid eraldatakse üldisest plaanist.

Eraldatakse üld- ja osaline mobilisatsioon, mõistes viimase all üksiku raiooni ja üksikute elementide mobiliseerimist.

Mobilisatsiooni muutumatuteks põhimõteteks loetakse — tähtajalisus, plaanlikkus, lihtsus, täius, detsentralisatsioon, paenduvus ja täpsus.

Tähelepanu väärib tähtajalisuse ja detsentralisatsiooni tõlgitsemine.

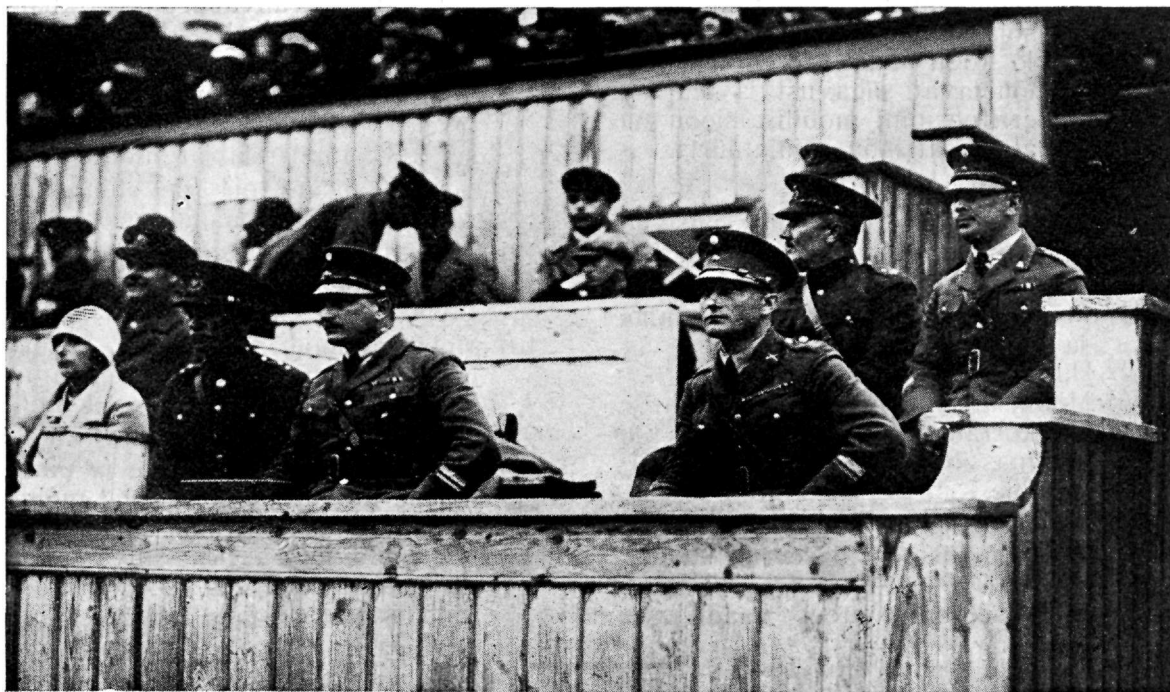
Tähtajalisus tahab eneses kõigepealt mahutada mobilisatsiooni teostamise kiirust. On kindel usk, et lähem sõda ei või kaua kestev olla, sest miljoniliste sõjavägede ülevalpidamine hävitab riigi rahvamajanduse.

Tähtajalisus pole aga täiel määral kiirus, sest üleliigne ruttamine pole mõeldav, vaid õigem tahab olla ühe elemendi mobilisatsioonilise ülesande lahendamiseks antud aja kindlaks määravus.

Detsentralisatsiooni ideaaliks on see, kus iga üksik element mobiliseerub täiesti iseseisvalt — autonoomselt. Sellest ideaalist tõrjub teatava elemendi detsentraliseeritud mobilisatsioon seda kaugemale, mida rohkem ühel ehk teisel elemendil on puutepunkte ja ristlemisi omas tegevuses teiste elementidega.

Mobilisatsioonil on ettevalmistav ajajärk, mis haarab mobilisatsiooni plaani ettevalmistamisi, kokkuseadmist, pidamist ja täiendamist. Mobilisatsiooni plaan on elemendi mobilisatsiooniks valmisoleku süntesiks, sest plaani seisukorra järele võib alati otsustada, kui võrt element on valmis tema teostamiseks.

Juureldakse küsimuse kallal, millal on õige moment mobilisatsiooniliste tööde algamiseks. Momendi määramine osutub raskeks. Sõjaliseks tegevuseks valmisolekus vastasest ettejärdumise paremused dikteerivad võimalikult varasema mobilisatsiooni algamises, kuid poliitilised ja majanduslikud tingimused sunnivad ettevaatusele. Kord väljakuulutatud mobilisatsiooni on võimata pidurdada ja katkestada. Tema algmoment peab olema üks

Moment kaitseväe üleriiklistest spordivõistlustest 26. 8. 1928.

Soome kaitseväe jalgpalli meeskonna esindajad jälgivad võistlusi.

ja sama kõigile normaalselt mobiliseeritavatele elementidele. Moment märgitakse mobilisatsiooni päeva esimese tunniga.

Mobilisatsiooni käsu kättesaamisest kuni tema algmomendini jäävat aega tuleb kasutada elemendi mobilisatsiooniks valmisoleku parandamiseks, milleks olgu kindel kava.

Vastase mõju paraliseerimiseks mobilisatsiooni takistamise eesmärgil on kaks abinõu — tarbekohaselt organiseeritud kate ja vastaselt ähvardatud raionis asuvate elementide mobiliseerimisega vaenlase hädaohust ettejäudmine.

Kaitseväe mobilisatsiooni alal omab tähtsuse reservi kasutamine vastavalt väärtusele. Aktiiv elementide täienduseks lähevad reservi nooremad aastakäigud ja parema tehnilise ettevalmistusega inimesed. Järgmine liik — II järgu väeosade formeerimiseks ja tegevväe kaotuste täiendamiseks. Lõpuks — kõige vanemad aastakäigud sisekaitse osade vormeerimiseks.

Hõlpsasti mobiliseeritav on ratsavägi, sest tema hoidub juba rahuajal peaaegu täielikkudes koosseisudes, mis tingitud tarvest teda kasutada juba mobilisatsiooni

kattena ja väljaõpetatud ratsahobuste tagavara puudusest.

Jalaväe mobiliseerimine on raske, sest tema vajab palju täiendusi. Välväele on normiks — kaks korda suuremaks paisumine, teisejärgu ja sisekaitse osadele pole norme.

Sarnanevalt jalaväele mobiliseeruvad tehnilised väed ja kindlused. Välistuurtükivägi aga vajab pikemaid tähtaegu oma mobilisatsiooni teostamiseks; ehk tema küll ei vaja täiendusi jalaväele vastaval määral, kuid teostamine on aega nõudev.

Abivägede mobiliseerimine sarnaneb teisejärgu jalaväele.

Kiirendatult mobiliseerub ratsavägi ja üksikud soodsasse tingimusesse asetatud jalaväe osad.

Juhtimise aparaatide kooskõlastatud töötamisvajadusega arvestades tuleb neid moodustada juba rahuajal kokkutöötanud isikutest.

Mobilisatsiooniliste koondus ja sõjaliste vedude nõuetav kiirus oleneb täiel määral raud- ja veeteedest. Vajaneb selleks plaan. Raud- ja veeteede mobilisatsioon koostub sõjaaegsele graafikule üleminekust.

Territooriumi mobilisatsiooni all on vaadeldav ainult piirimaade ja ranna korraldamine sõjaliseks tegevuseks. Mõiste laiendamisel kogu riigi territooriumile pole veel nõuetavat sügavust ja ulatust. Tolle aja territooriumi mobilisatsioon on üldriikline mobilisatsioon miniatüüris.

Kokkuvõetult:

- 1) Mobilisatsiooni toetamise püsivad põhimõtted on tuntud ja õieti käsitatud.
- 2) Mobilisatsiooni ettevalmistamine ja teostamine kuni peensusteni viidud.
- 3) Mobilisatsiooni küsimuste uurimise ja korraldamise lähtekohaks on — massiliste sõjavägede korraldamine.
- 4) Sõda on lühikese kestvusega.
- 5) Sõjaväe süsteem baseerub kaadritel.
- 6) Mobiliseerimise teel kaadritesse

täienduste mahutamise on kitsalt piiratud — väliväed võivad paisuda maksimaalselt kahekordseks.

- 7) Inimmaterjali maksimaalse kasutamise võimaldamiseks tema väärtusele vastavalt teostatakse täpset arvestamist ja järgutamist.
- 8) Detsentralisatsioon on hinnatav sõna kõige laiemas ulatuses.
- 9) Üldriiklise mobilisatsiooni tarvidus on selge, kuid pole imperatiivne ja ei leia veel kasutamist.
- 10) Mobilisatsiooni teostamise kiirust iseloomustab see, et kiirendatud korras mobiliseerumiseks on tähtaeg 6—12 tundi.
- 11) Tuntakse kaitseväge teede ja piirimaade mobilisatsiooni. Kuid mobilisatsiooni definitsioon tahab harrata juba ka riiki ja rahvast kogu tema võimetega — üldriiklist mobilisatsiooni. T.

Meie kaitseväge 1927. a. kevadise kutse haridusline tasapind ja jagunemine ametaladesse.

I.

Kaitseväge ilmunud noorte haridusline tasapinna ja ametalalise jagunemise uurimine omab suure tähtsuse nii noorte jaotamisel väliüksikesse kui väljaõppe korraldamisel. Seepärast peab alaliselt jälgima kontingendi iseloomustavamaid jooni nendel aladel, sest ainult pikaajalise uurimise ja küllaldaste andmete juures võib teha õigeid järeldusi ja eraldada möödaminevaid, juhuslisi nähtusi alalistest, mis meie kaitsevägele annavad ilme nii haridusline kui ametalalise jagunemise alal.

Noorte kontingendi enamus omades selle või teise haridusline tasapinna, avaldub eestkätt väljaõppes. Ta määrab kindlaks kontingendi keskmise haridusline tasapinna ehk arenevuse, millega peaksid piinlikult seotud olema nii väljaõppe ulatus kui kestvus. Näiteks on võimata teenistuse aega vähendada tunduvalt, jättes aineta hulga ja ulatuse endiseks enne, kui kontingendi keskmine haridusline tasapind pole tõusnud vastavalt.

Omades kindla ülevaate kontingendi ametalalisest jagunemisest vastavalt kaitseväs tarvitavatele ametaladele, võiks kontingenti juhtida väliüksikesse niiviisi, et ametalalised oskused saaksid ära kasutatud

kõige ratsionaalsemalt. Selleks tuleks juhtida noori nendesse väliüksikesse ja kohtadele, kus nende tegevus, kui mitte otsekohe, siis vähemalt lähedalt on seotud nende eraelulise ametalaga. Niisugune jaotamine võimaldaks eestkätt väljaõppel aja säästu ja seega ka teenistuse aja lühendamist. Vaatamata sarnase jaotuse otstarbekohasusele, on ta siiski raskelt teostatav üle kogu kaitseväge eriti aga seal, kus on maksimas territoriaalne komplekteerimise põhimõte.

Ametalalise jagunemisega on lähedalt seotud teine, kogu kaitseväge väljaõppe peale mõjuv asjaolu — kontingendi jagunemine maa- ja linnameesteks. Vaatamata nende kahe klassi erisugusele suhtumisele poliitilistesse küsimustesse, mis samuti tähtis on need mõlemad klassid nii vaimliselt kui füüsiliselt arenenud erisuguselt. Maa- mehed oma pikaldase ja tagasihoidliku iseloomuga ja ühekülge füüsilise arenemisega nõuavad pikemaajalist ettevalmistust kui erksamad linnamehed. Seega vastavalt sellele kellede % on ülekaalus, tuleks määrata ka õppeaja kestvus.

Kontingendi üldine haridusline tasapind määrab kindlaks reserv-ohvitseride ja all-ohvitseride ettevalmistuse. Väljamiines

Kaitseväe üleriiklistel spordivõistlustel 22.—26. VIII 1928.

Moment jalgpalli võistlusest Eesti—Sooe kaitseväe meeskondade vahel Tallinna Staadionil 26. VIII 1928.

tarvisminevast r.-ohvitseride ja allohvitseride % võiks kindlaks määrata nende mõlemite hariduslise tasapinna ja seega korraldada kõige otstarbekohasemalt nende ettevalmistamise viis ning ulatus.

Kokkuvõttes võib öelda, et omades kindlad ja kontrollitud andmed kaitseväe hariduslise tasapinna ja ametalalise jagunemise kohta, meie võime:

1. Tundes keskmist hariduslist tasapinda: — kindlaks määrata õppeaja (teenistusaja) ja õppeulatuse kogu kaitseväele ja hariduslise tasapinna ning õppetöö korralduse reserv-ohvitseridele ja allohvitseridele.

2. Tundes ametalalist jagunemist: — kindlaks määrata kontingendi tegelikku võimalust rahuldada kaitseväe nõudeid ametalaliste kaitseväelaste järgi ja linnaning maameeste vahekorda. Mõlemad küsimused on lähedalt seotud väljaõppega.

Kõiki järelduste tegemise tarvilikke teateid saaks küsimislehtede abil. Küsimislehtede kogumine, andmete klassifitseerimine ja vaatluste ning järelduste tarvis käepäraseks tegemine ja lõpuks järelduste tegemine kujutakski selle küsimuse uurimist.

Käesolevas töös on käsitlemist leidnud ainult ühe, 1927 a. kevadise kutse kohta käiv materjal ja seepärast on ka järeldused umbkaudsed ja võib olla põhjendamatud. Kuid siiski ka ühe kutse kohta käivast materjalist meie leiame nähtusi, milliseid võib üldistada sealjuures mitte palju eksides, mispärast ka selle üksiku kutse kohta toodud materjal näib õigustatuna.

II.

1927 a. kevadise kontingendi hariduslise tasapinna tabelit vaadeldes näeme, et kogu kutsest 2,9 % ei ole mingisugust kooliharidust saanud ja täiesti kirjaoska-

Järjek. nr.	Haridusline tasapind	%	Märkused
1	Ei mõista kirjutada ega lugeda	0,6	} 2,9
2	Ei ole koolis käinud kuid oskab lugeda ja kirjutada	2,3	
3	1 aasta koolis käinud	3,1	} 61,3
4	2 " " " "	8,5	
5	3 " " " "	22,6	
6	4 " " " "	24,2	
7	5 " " " "	7,4	} 24,2
8	6 " " " "	14,2	
9	Keskkooli mitte lõpetanud	12,0	} 33,6
10	Keskkooli lõpetanud	4,1	
11	Kõrgema kooli haridusega	1,0	} 5,1

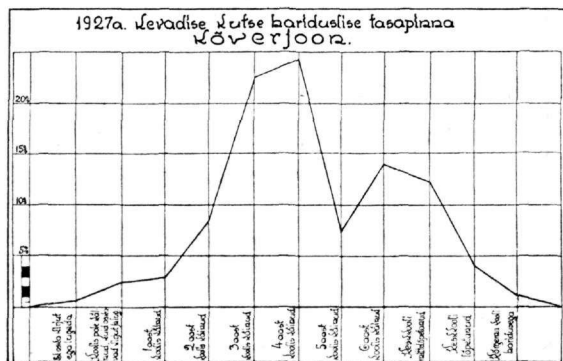
matute % on kogu kutsest 0,6. Kirjaoskamatu protsent on võrdlemisi väike — 6 meest tuhande peale, et ta segaks ühtlast õppetööd. Kuid siiski sundusliku koolikohustuse põhjal oleks ka sellel arvul aeg juba kaduda. Suurema osa kutsest ja nimelt 58,4 % moodustavad noored, kes 1—4 aastat on koolis käinud. See osa noori haarab üle poole kogu kontingendist ja seega nähtavasti peitub nende seas kogu kutse keskmine haridus. Järgneva osa

33,6% kogu kutsest moodustavad 5 aastat koolis käinud kuni keskkooli mitte lõpetanuteni. Kui sellele arvule juure lisada veel keskkooli lõpetanute ja kõrgema kooliharidusega meeste arvu, siis saaksime kogusumma 38,7%. Võttes kogu kutsest meeste arvu kuni 3 aastat kooliskäinuteni, siis saaksime 37,1%. Võrreldes nüüd protsentsi nii üles- kui allapoole 4 aastat kooliskäinutest, näeme, et need arvud on peaaegu võrdsed (38,7% ja 37,1%). Seega on selge, et kutse keskmine haridus peitub kuskil 4 aastat kooliskäinute seas. Nii siis võime öelda, et 1927 a. kevadise kutse keskmine haridus oli 4 kooli aastat.

Selle hariduslike tasapinnaga võiks rahul olla, kuid need 37,1%, kelledest küll 22,6% kolm aastat kooliskäinute peale langeb, moodustavad ikkagi suure osa terve kutsest ja seepärast võiks õppetöö juures arvestada maksimum kolm aastat kooliskäinutega. Selle juures jääks vähem haritute % võrdseks 14,5, s. o. 14–15 meest saja peale. Neid jõuab ikkagi teiste abil kas järele aidata või vähem tähtsatele kohtadele asetada.

6 aastat kooliskäinute ja keskkooli mitte lõpetanute protsent võrdub 26,2. See protsent, niisama nagu keskkooli ja kõrgema kooli lõpetanute protsenti (5,1), ei ole suur, kuid tuleb arvata, et enamik reserv-allohvitserisi saaks ikkagi nende (26,2) seast ettevalmistada täiendades puuduvat osa 5 aastat kooliskäinute seast. Niisama on seisukord reserv-ohvitseride ettevalmistamisega, kuid siin peab piirduma juba 5,1%-ga. Tuleb arvata, et see protsent on rahuldav ja et ei tule otsida teist teed r.-ohvitseride ettevalmistamiseks.

Vaadeldes 1927 a. kevadise kutse hariduslike tasapinna diagrammi, näeme, et

kõverjoon on progressiivselt tõusev kuni kulminatsioonipunktini, milleks osutub 4 aastat kooliskäinute arv. Seal aga muutub kõverjoone seni rahulik ilme ja ta teeb

järsu languse 5 aastat kooliskäinute arvel. Seda võib seletada eeskätt sellega, et pärast 4-dat kooli aastat paljud katkestavad edaspidise hariduse jätkamise. On ju ka sunduslik koolikohustus maksev ainult 4 aastani. Teiseks need, kes pärast 4-dat kooliaastat, haridust on otsustanud jätkata, siis nendest vähesed 5-dal aastal peatuma jäävad, vaid püüavad vähemalt 6-da aastani vastu pidada. Nii näeme ka diagrammil langenud kõverjoone tõusu 6 aastat kooliskäinute arvel. Edaspidine kõverjoone langemine sünnib rahulikult ilma eriliste hüpeteta.

Kokkuvõttes võime öelda, et 1927 a. kevadise kutse keskmine hariduslike tasapind asus kuskil 4 aastat kooliskäinute seas ja et kutse on rahuldav protsent keskkooli ja kõrgema kooli lõpetanud mehi ettevalmistamiseks reserv-ohvitserideks. Peale selle näeme, et kutse võimaldab ettevalmistada r.-allohvitserisi peaaesjalikult 6 aastat ja rohkem kooliskäinute seast.

III.

1927 a. kevadise kutse jagunemisel ametalade järgi võib tähele panna, et kogu kutse kandvama osa ja ühtlasema osa moodustavad põllumehed — 45,3%, nendest 24,9% iseseisvaid ja 20,4% palgalisi. Järgmise tähtsa osa moodustavad mitmesugused käsitöölised, nagu kellasepad, treialid, lukusepad, puusepad, kingsepad jne., kokku 22,1%. Edasi moodustavad nimetamisväärt protsenti veel: mitmesugused lihttöölised — 9,1%; meremehed ja kalurid — 6,6%; õpilased — 5,1%; ametnikud — 4,4%; kaupmehed — 1,5%; tehnikerid ja motoristid — 2,6%. Ülejäänud 3,3% on 2,9% mitmesugustel ametaladel nagu aednikud, möldrid, õpetajad jne., kuna 0,4% on hoopis ilma elukutseta.

Kokkuvõttes võib öelda, et kandvama osa kontingendist 67,4% moodustavad põllutöölised ja mitmesugused käsitöölised. Arvestades sellega, et käsitöölised suur osa ka iseseisvalt töötavad, siis kujuneb keskmiselt iseseisvalt töötavate põllutöölise ja käsitöölise protsent 35–40-ni, kuna palgaliste protsent 27–32-ni.

45,3% kogu kontingendist elab maal kui põlluharijad. Kui siia juure arvata veel need käsitöölised, ametnikud jne., kes kõik maal elavad, siis saame arvu, mis kaugelt ületab 50%. Seega võib öelda, et selles kutse oli domineeriv maameeste arv.

N. Rg.

Jooni „Kurtina laagrist“.

Meie teine „Värskä“.

Laagrisolek on tähtsam õppuse osa meie kaitseväe väljaõppest. Eemal kitsastest kasarmumüürest, eemal igasugusest segavast linna mürast, võib siin kaitsevaelane end täielikult pühendada sõjategevuse õppimisele. Siin võetakse läbi lahinglaskmised, taktikalised õppused, siin õpib kaitsevaelane tundma umbes sõja miljööd.

On väga palju kirjutatud „Värskast“ ehk hiljem nimetatud „Kindral Reegi laagrist.“ Lubatagu paar joonekest meie teisest „Värskast“ Jõhvi alevi läheduses. Umbes 20 km Jõhvi alevist Kurtina mõisa läheduses, asub nõnda nim. „Kurtina laager“. Laager on asutatud 1. diviisi ülema poolt ja kasutatakse sama diviisi väeosade suviste õppuste läbiviimiseks.

Maastik laagriplatsil ja ümbruskonnas on väga mitmekesine ning just kui loodud suvisteks sõjalisteks õppusteks. Liivased künkad vahelduvad pehme sambalaga läbikasvanud maalapikestega. Kogu ümbruskond on „tikitud“ järvekestega, mis künkude vahel nagu kastetilgad hiilgavad. Järvesi on siin ligiläheduses arvult ligi kümme ja ristitud rahvalt omapärase nimega: Nõmme (asub keset nõmme), Ahvena (siin elutsevad iseäralised tõmmelgsed ahvenad). Kuradi (vanasti elutsenud siin vanakuri, sellepärast olevatki vesi järves must ja sogane) ja palju teisi vähemaid järvesi. Praegu katavad kogu laskeplatsi valendavad puuriidad, mis on tekkinud raumistest laskeplatsi puhastamisel. Praegune metsast-raba laskelõigu pikkus ulatab kuni 7 km ja maastik lõigus on väga vahelduv: siin on künkaid, orge, lagedat nõmme, soo mülgastega metsa ja võsa, järvi ning ilusaid platse mis kaetud roheline muruga. Kodumaa kaitsjal avaneb siin suur võimalus tutvuneda igasuguste

maastiku avaldustega ja selle mõjuga taktikalises tegevuses. Laagriplatsil on ehitatud sõdurite enda jõul lasketiirud, milledes toimetatakse õppelaskmisi püssidest ja kergetest kuulipildujatest.

Laagriplatsi lähedusse, ilusasse mändnimetsa kahe järve vahele ehitatakse elamud laagris viibivatele kaitsevaelastele. Majad on pooleli ehitusel ja praegu töötab usinasti nende kallal 1. jlg. rüg. pioneer komando. Elamud valmistatakse puust. Nende välimus on nägus.

Majade lähedusse on planeeritud avar spordiplats, mida kavatakse lähemal ajal sportimiseks korda seada.

Mõnisada meetrit elumajadest asub avar ja liivase põhjaga Nõmmejärv, kus suplemine pärast väsitavat õppust väga mõnus ja karastav. Järv on äärest madal, kuid peidab eneses palju kände. Praegu laagrisviivate väeosade energilisel algatusel on järve põhi umbes 150 ruutmeetri ulatusel puhastatud, valmistatud hüppesillad, muretsetud kohale päästeabinõud ja kui päike vähegi pilve tagant oma nina näitab, on terve ujula täidetud vees sulistavate inimkehadega. Kahjuks saab tänavusel vihmasel suvel vähe harrastada veesporti. Tulevikus kavatakse sinna ehitada eeskujulikku basseini ühes hüppetornide, sildade ja riietusmajaga.

Veel üht huvitavat sporti võib nautida seal järvedemaal. See on kalastamine. Järved on küll suuremalt osalt väljarenditud, kuid mõnedes on kalapüük siiski kaitsevaelastele lubatud. Iseäranis pühapäeva hommikul võib näha kaitsevaelasi, kes õngeritvaga luusivad järve kaldail, piitsutades õngekorgiga vaikset vett. Saak osutub tihti kaunis väikseks, kuid peasi on lõbu ja meelelahutus.

—K—F—

Sõjaväelisi teateid.

Soome Õhukaitseliit.

Soome Õhukaitseliit asutati kahe aasta eest. Enne seda tegutsesid õhukaitsese propageerimise alal mõned üksikud ühingud. Esimese tegevusaasta kestel tõusis kohalikkude ühingute arv 14-ni, kuid Liidusse kuulus neist 1927. a. algul 12. Läänud aastal asutati 8 uut ühingut. Nad ühinesid

Liiduga, kuhu ka liikmeks astus Soome Õhusõidu Klubi — nii et Soome Õhukaitseliidusse kuulub praegu 21 organisatsiooni. Liidu liikmete arv on tõusnud sama kiirelt. Aasta 1927. jaanuaris oli see 1200 — teise tegevusaasta lõpul aga juba 4000. Suurimad ühingud on Helsingis (1029 liiget), Viiburis (500), Põhja-Karjalas (475), Lääne-Soo-

mes (453) ja Kuopios (366). Väljaspool Liitu tegutseb üks iseseisev ühing.

Nii laialdaseks kui Liidu tegevus ongi kahe aasta kestel paisunud, on see siiski kannatanud sissetulekute puudusel. Ühingu tegevust saab Liit 80% liikmemaksudest ja sama protsendi ka nende poolt müüdnud Liidu rinnamärkidest. Teise suurima tuluallika moodustavad kingitused. Riik on ka toetanud Liidu tegevust vähema summaga, mis kulub „Lennu-aabitsa“ kirjastamiseks. Kulud on seni ületanud tulud.

Liit on kogunud kapitali lennuki ostmiseks. Ja nüüd ongi juba esimene õppe lennuk olemas. On ka asutatud lennukursus eralendurite õpetamiseks.

Nagu juba tähendatud, on Liidu sihiks õhukaitse propageerimine. Selleks korraldatakse „lennupäevi“, millel esinevad sõjaväe- ja eralennukid mitmekesise ja huvitava eeskavaga. „Lennupäevi“ peetakse mitte ainult pealinnas Helsingis, vaid ka mitmel pool provintsis. Osavõtt neist „päevadest“ on väga elav ja aineliselt tulukas korraldajatele. Üldse on Soomes märgata suurt huvi lennuasjanduse ja eriti riigi õhukaitse vastu. Kuigi Liit on täiesti eraorganisatsioon, seisab see siiski riigikaitseküsimusele väga lähedal. Propaganda suhtes sarnaneb ta suuresti kaitseliidule — on näiteks kavatsus, „Lottade“ ja „Mere-Lottade“ kõrvale asutada ka „Lennu-Lottade“ vabatahtlik naisorganisatsioon.

A. V. — y.

Sõjakirjandust.

Itaalia.

Esercito e Nazione. Nr. 4, aprill 1928 a.

Leone Andrea Maggiorotti: Hertzog Emanuel Filibert ja „Püha Laurentsius.“ — Carlo Cecchelli: Rooma leegionide lipud impeeriumi piiridel. — Renato Righi: Kuulipildujad. Tulistamise iseloomustamine ja tähtsamad kasutamise reeglid. — Fabio Merzari: Üks juhus gasimürskude tarvitamises. — Giulio Acquarone: Ettevalmistavad korraldused jõgede forsseerimiseks elava jõuga. — Cesare Cesari: Cossala. — *Delfino Deambrosis*: Sõjaväelised märkmed bioloogilisest geograafiast II. Mägestiku jalal asuva lausmaa vormid. — Mario Montanari: Veega varustamisest. — Orazio Monaca: Sõjaväe administratsioon. Tagasiivaade minevikku (1875—1926). — Ühes kuust teise (kuu ülevaade). — Mitmesugust. — Märkmeid väljamaa sõjavägedest. — Spordi kroonika. — Kirjavahetus lugejaskonnas. — Bibliograafilised märkmed. — Lisa: „Il Bolletino n. 12 dell' Unione Nazionale Ufficiali in Congedo d' Italia.“

Nr. 5, mai 1928. a. — Giuseppe Coniglia: Germaani sugu rahvaste päritolu ja psühholoogia. — Enrico Rocchi: Itaalia suurtükivägi ärkamisajal. — Arturo Taranto: Jalaväe rügement rünnakul. — Carlo Cecchelli: Carso sektor Gabriella Sommi — Picenardi kunsti väljendusel. — Francesco Foschini: Kasutustaktika. VI. Transportide teenistus harilikudel teedel. — Alessandro Lustig: Õhukeemiline organisatsioon. N. Venes ja Poolamaal. — Orazio Monaco: Sõjaväe administratsioon. Rügemendi administratsioon. — Ühest kuust teise. — Mitmesugust. — Märkmeid väljamaa sõjavägedest. — Spordi kroonika. — Kirjavahetus lugejaskonnaga. — Bibliograafilised märkmed. — Lisa: „Il Bolletino n. 11 dell' Unione Nazionale Ufficiali in Congedo d' Italia.“

Nr. 6, juuni 1928. a. — Taktika kodeks. Reeglid suurte üksuste kasutamiseks sõjas. — Marcus de Rubris: Ärkamisaja inimesed ja teod. Massimo d'Azeglio Vicenza lahingus. — Enrico Zicavo: Vaatlus õhupallidelt. — Varupataljoni rünnak. — Enrico Pitassi Mannella: Kuidas võib lihtsustada laskeandmete väljaarvamist tule üleviimisel laskmisel otseste sihtimisega. — Alberto Stabarin: Inseneriväe eriteadlaste teenistus. — *Delfino Deambrosis*: Sõjaväelised märkmed bioloogilisest geograafiast. III. Kaldaäärse lausmaa vor-

mid. — Adolfo Paolini: Sport ja sõjaväeline kasvatus. — Vittorio Curato: Praktilisi märkmeid kaubandusteadusest. Raskuste ja mõõdute kaubandusline hindamine. — Ühest kuust teise (kuu ülevaade). — Mitmesugust. — Märkmeid väljamaa sõjavägedest. — Spordi kroonika. — Kirjavahetus lugejaskonnaga. — Bibliograafilised märkmed. — Lisa: „Il Bolletino n. 12 dell' Unione Nazionale Ufficiali in Congedo d' Italia.“

Revista Aeronautica. Nr. 4, aprill 1928. a.

Kindr. Giulio Douhet: Tulevikusõja väljavahetused. — F. Vece: Mitmesuguste rüvavormide omandustest pommitamisel õhust. — Div. kindr. Tito Montefinale: Harjutused tule juhtimiseks õhust vaatlemisega. — Kol. ltn. A. A. Ettore Faccenda: Kodanlise mobilisatsiooni küsimustest. — Korv. kapt. Franco Mougeri: Raske lennuväe kasutamisest merilahingutes. — Nino Carlrossare: Üks keiserlikkude õhuühenduste magistraallin (Cairo-Caza-Ruthba-Bagdad-Bassora). — Dr. Eugenio Luroghi: Mõned statistilised arvud kaubanduslennuasjanduse alal ja nende tähendus. — Kuninglik lennuväe akadeemja. — Inseneriväe kol. A. Romani: Kuulamine ja valgustamine kui abinõud lennukite tulistamisel. — Kindr. A. Ottolenghi: Lennuvägi ja riigi õhukaitse. — „Flug-Woche“: Prantsuse lennuväe varustus saksa allikate valgustusel. — Lendamine kergel lennukil. — Aerodünaamiline tunnel ja selle ülesanded lennuasjanduses. — Coppa Schneider'i aparaatide ja mootorite tüübid. — Kaks tuntud lennuki mootorit. — Üks uus Ameerika helikopter. — Raadio ja lennuasjandus. — Kodanline lennuasjandus: Itaalia õhulinde aktiivsus 1927. a. Ilmarekordid. Elu- ja kaubakindlustus lennukil. Transsaahara ühendustee. Transpordi kindlustus õhuteedel. Õhu ilmarekordid ja nende täitmise tingimused. — Sõjaajakirjanduse ülevaade. — Ajaloo ääremärkusi. — Bibliograafia.

Nr. 5, mai 1928. a. — Alessandro Guidoni nimeline lennuväe kuldmedal. — Kindr. Giulio Douhet: Õhusõja kunstist. — Suurtükiväe kol. Spartago Targa: Ülekaal või valitsemine õhus. — Kol. ltn. Mario Ajmone-Cat: Tulistamisharjutused õhuvaatlusega. Kuningliku sõjaväe õhuvaatluse. — Kol. ltn. Ettore Faccenda: Riigi õhukaitse. — Kapt. G. A. Corrado Gustosa: Mõtteid suurte metall-lennukite relvastamisest. — Eelliini lennubaasid Marokko operatsioonide ajal 1925.— 26. aastal. — Sõjaväe ja kodanline lennuasjan-

dus rahu- ja sõjaajal. — Õhustrateegia ja õhuktaktika reeglid. — Ühe- või kahepinnaline hävitaja? — Itaalia polaarrekspeditsioon. — Metallkonstruktsiooni arenemine. — Vanemate lennukitüüpide saatus. — Dornier-Superwal süsteemiline metall-kerega hüdroplan. — Maa- ja merilennukite varustamine. — Uus U. S. A. sõjaväe pommitamislennuk Keystone X LB — 6. — Mootorite remonteerimine Inglise lennukis. — Kodanline lennuasjandus: Littorio lennuk. Ilmarekordid.

Itaalia mootorite valmistamise ühing. Saksamaa lennukite eelarvest. Kodanlike ja sõja lennukite pilootidest. Saksamaa õhuühendused 1927. a. Kus on Saksamaa õhuühenduste sissetulekud? Õhufotograafia hüdrograafia teenistuses. Ühe vana lenduri mälestused, kes lennul mitu korda surmale silma vaadanud. Clarice: lendur-akrobaat. Jaotatav lennuk (l'aeroplano staccabile)?! Helveetsia kodanline lennuasjandus 1927. a. — Sõjakirjanduse ülevaade. — Bibliograafia.

V. K-s.

Kaitseväe elu.

Auto-tankide divisjoni üleajateenijate kogu.

20. aug. 1928. pidas Auto-Tankide divisjoni üleage teenijaskond oma kogu üldkoosolekut.

Divisjoni üleajateenijaskond on laiali Tallinnas, Tapal ja Valgas, ainult laagri perioodil saavad kõik üksused männikul kokku ja sedagi ainult lühikeseks ajaks.

Just kui eri tellimise peale oli ilm ilus, ilma ühegi pilveraasuta taevas. Koosolek otsustati pidada vabas õhus mäna metsa serval.

Koosoleku päevakord oli määratud hiigla pikale. Ähvardas anda õhtuni arutusainet. Kuid asjalik meeoleu ja üksmeel päästsid olukorra.

Päevakorras oli muuseas sennise kogu liikvideerimine, et üle minna tegevusele uue põhikirja alusel. Lahkelt endise kogu liikvideerimisest tekitas ainult varanduse küsimus. Kogu varandus otsustatakse üle anda uue põhikirja järele asutatavale kogule. Laenu ja hoiukassa otsustatakse

samuti üle anda uuele kogule tegevuse jätkamiseks.

Koosolekul valitakse uue kogu esimeheks Ohvitseri asetäitja üleajateenija E. Paho, abiks v. a. o. Rudolf Mahmatal, laekahoidjaks-sekretäriks veltv. Sengbusch ja van. kirjut. R. Hiip.

Revisjoni komisjoni valitakse v. a. o. J. Holtsmeier, veltv. J. Koosel ja v. a. o. J. Lindvevs. Majavanemaks v. a. o. Toomepuu.

Veel valitakse kodukonna ja laenu-hoiukassa põhikirja välja töötamiseks komisjon.

Major Herbert Grabby

lõpetas 1. augustiks s. a. Prantsuse Kõrgema Sõjakooli ja saabus 27. augustil kodumaale. Esiatgu täidab major Grabby käskudetäitja ohvitseri kohuseid Kindralstaabis.

Sport kaitseväes.

Kaitseväe üleriikliste spordivõistluste saavutused 22.—26. VIII 1928.

100 m jooks B kl.: 1. kpr. Redlich, 10. jalaväe rüg. — 12,0 sek.; 2. kpr. Lepp, sama — 12,0; 3. rms. Lilenthal, Sakala rüg. — 12,2; 4. rms. Leesmann, 2. soom. rüg.; 5. rms. Russak, 2. jalaväe rüg.; 6. rms. Koger, sama.

1000 m jooks B kl.: 1. rms. Koppel, merek. — 2,51,8; 2. rms. Lind, 10. jalaväe rüg. — 2,52,7; 3. rms. Redlich, Verner, 6. jalaväe rüg. — 2,52,8; 4. asp. n. a. o. Kaalep, 3. div. suurtükiv. — 2,53,8; 5. kpr. Neppo, merek.; 6. kpr. Karn, 1. soom. rüg.

500 m jooks B kl.: 1. asp. n. a. o. Kaalep — 16,41,4; 2. rms. Kressel, Tall. komend. — 17,09,8; 3. rms. Tuuder, allohv. kool — 17,20,8; 4. rms. Küttim, merek.; 5. kpr. Lepp, 2. jalav. rüg.; 6. rms. Pedajas, sama.

400 m tõkkejooks B kl.: 1. I järgu m. Pentsop, merev. — 63,4; 2. n. a. o. Soonberg, 2. jalav. rüg. — 63,4; 3. kpr. Koltzin, pioneer pat. — 63,8; 4. rms. Tilk, 3. div. õppek. — 64,2; 5. rms. Milli, allohv. k. — 65,8; 6. rms. Redlich, 6. jalav. rüg. — 66,4.

200 m jooks A kl.: 1. n.-ltn. Roots, merek. — 24,4; 2. veltv. Efremov, 7. jalav. rüg. — 25,2; 3. n.-ltn. Möttus, 1. jalav. rüg.; 4. n. a. o. Raudsepp, merek.; 5. n.-ltn. Neubauer, 2. div. õppek.; 6. v. a. o. Ratnik, 2. jalav. rüg.

1000 m jooks A kl.: 1. n. a. o. Koidu, 2. div. suurtükiv. — 2,46,6; 2. n.-ltn. Israel, merek. — 2,46,8;

3. kdt. Herm, sõjak. — 2,48,6; 4. n.-ltn. Veborn, 1. soom. rüg.; 5. v. a. o. Rammus, ratsa rüg.; 6. n. a. o. Hohensee, 6. jalav. rüg.

5000 m jooks A kl.: 1. n. a. o. Sepp, 1. div. õppek. — 17,31,0; 2. n. a. o. Tuif, 1. jalav. rüg.; 3. v. a. o. Ramus, ratsa rüg.; 4. n.-ltn. Steinbick, 2. jalav. rüg.; 5. n. a. o. Malleos, 2. jalav. rüg.

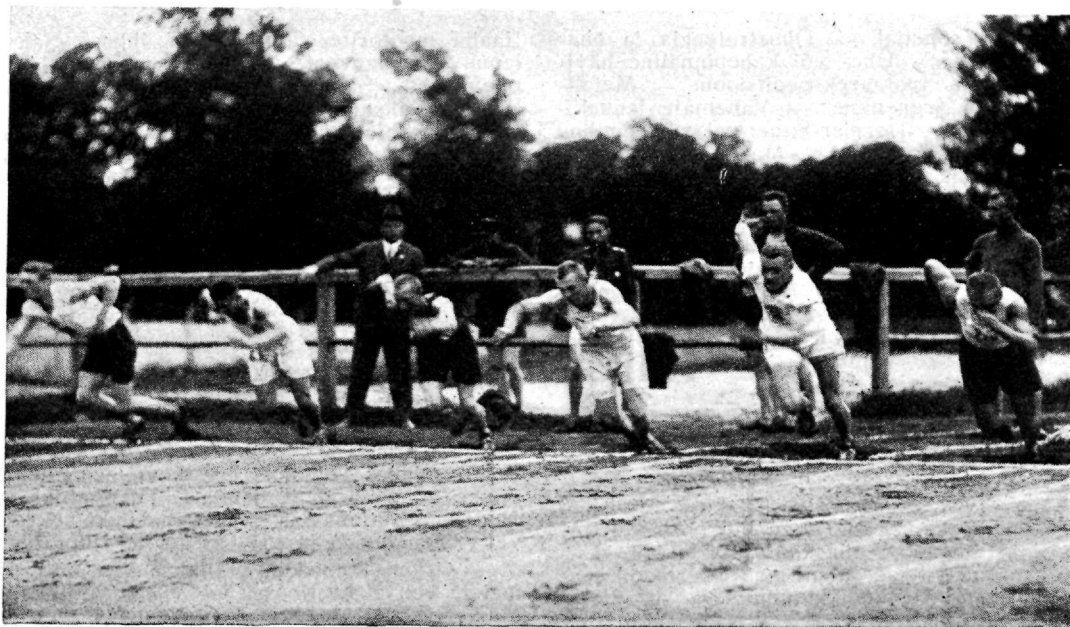
400 m tõkkejooks A kl.: 1. veltv. Kesküll, pioneer pat. — 61,8; 2. kdt. Herm — 62,4; 3. n. a. o. Kadak, 3. div. õppek. — 63,0; 4. n. a. o. Verchen, 1. jalav. rüg. — 63,4; 5. kdt. Mägi, sõjak. — 63,6; 6. v. a. o. Rammus, ratsa rüg. — 63,8.

Orienteerimisjooks rakmetes A kl.: 1. n. p. kdt. Russmann, sõjak. — 25,18,3; 2. n. a. o. Kingsepp, 1. jalav. rüg. — 27,40,1; 3. kdt. Kostabi, sõjak. — 28,54,7; 4. n.-ltn. Steinbick — 29,22,5; 5. v. p. kdt. Unt, sõjak. — 29,24,2; 6. ltn. Puusepp — 1. jalav. rüg. — 30,14,7.

B kl.: 1. rms. Silbergleich, side pat. — 19,35,1; 2. rms. Pedajas, 2. jalav. rüg. — 22,31,2; 3. rms. Elberg, 10. jalav. rüg. — 23,06,6; 4. rms. Noop, 5. jalav. rüg. — 25,22,1; 5. kpr. Preismann, 1. div. õppek. — 26,01,6; 6. rms. Muru, 2. jalav. rüg. — 31,26,6.

400 m j. erikl.: 1. veltv. Kesküll, pioneer pat. — 52,4; 2. rms. Leesmann; 3. n.-ltn. Paide, ratsa rüg. — 53,6; 4. n. a. o. Kusbock, allohv. k. — 54,4;

Kaitseväe üleriiklistel spordivõistlustel 22. VIII 1928.

5. n. a. o. Verchen, 1. jalav. rüg.; 6. n.-ltn. Hanson, 1. jalav. rüg.

1000 m. jooks erikl.: 1. n. a. o. Kask, 1. jalav. rüg. — 2.42,6; 2. rms. Klemmer, 5. jalav. rüg.; 3. rms. Leemann; 4. rms. Estam, 10. jalav. rüg., 5. asp. Täht, sõjak.; 6. n.-ltn. Möttus, 1. jalav. rüg.

5000 m jooks erikl.: 1. n. a. o. Kask, 1. jalav. rüg. — 16.28,4; 2. rms. Estam — 16.46,0; 3. rms. Lobjakas, 10. jalav. rüg. — 16.50,0; 4. n. a. o. Koidu, 2. div. suurtükiv. — 16.55,0; 5. rms. Akk, 10. jalav. rüg.; 6. kpr. Anisimov, 2. div. suurtükiv.

Hüpped B kl.

Kaugushüpe: 1. kpr. Toom, 2. div. suurtükiv. — 6.12; 2. asp. Oja, 1. jalav. rüg. — 6.11; 3. n. a. o. Sprüit, allohv. k. — 6.04; 4. rms. Koit, 10. jalav. rüg. — 6.03, 5. rms. Kuika, 1. soom. rüg. — 5.93; 6. rms. Funk, 10. jalav. rüg. — 5.81.

Kõrgushüpe: 1. rms. Kangur, 2. jalav. rüg. — 1.65; 2. rms. Kuika, 1. soom. rüg. — 1.60; 3. rms. Lilenthal, Sakala rüg. — 1.57,5; 4. asp. n. a. o. Väljajaga, 1. div. suurtükiv. — 1.55; 5. n. a. o. Treial, 3. div. õppek. — 1.50; 6. asp. Èvert, sõjak. — 1.50.

Kolmikhüpe: 1. kpr. Babarin, 1. soom. rüg. — 12.65; 2. rms. Kangur, 2. jalav. rüg. — 12.30; 3. kpr. Tamm, 2. jalav. rüg. — 12.23; 4. kpr. Volter, 2. div. staap — 12.18; 5. kpr. Sommer, 10. jalav. rüg. — 11.58; 6. kpr. Lepp, sama — 11.64.

Teivaskaugushüpe rakmetes: 1. rms. Elpson, 6. jalav. rüg. — 6.89; 2. rms. Kaal, sama — 6.37; 3. kpr. Tamm, 2. jalav. rüg. — 6.24; 4. kpr. Kipper, 10. jalav. rüg. — 6.16; 5. rms. Treumuth, sama — 6.14; 6. kpr. Abiline, 2. soom. rüg. — 6.03.

Hüpped A klassis.

Kaugushüpe: 1. kdt. Leeber, sõjak. — 6.17; 2. n. a. o. Paal, 1. soom. rüg. — 6.10; 3. kdt. Kurvits, sõjak. — 6.00; 4. kpr. Rattus, 2. div. õppek. — 5.97; 5. v. a. o. Piir, 10. jalav. rüg. — 5.91; 6. n.-ltn. Animägi, Sakala rüg. — 5.71.

Kõrgushüpe: 1. v. a. o. Alkok, merek. — 1.60; 2. n.-ltn. Bloom, sama — 1.60; 3. kdt. Mägi, sõjak.

— 1.55; v. a. o. Tõnts, 10. jalav. rüg. — 1.55; 5. v. a. o. Ratnik, 2. jalav. rüg. — 1.55; 6. n.-ltn. Neubauer, 2. div. õppek. — 1.50.

Kolmikhüpe: 1. v. a. o. Alkok — 12.75; 2. v. a. o. Roos, 1. soom. rüg. — 12.69; 3. kdt. Aneline, sõjak. — 12.61; 4. v. a. o. Laur, 6. jalav. rüg. — 12.56; 5. v. a. o. Tõnts — 12.35; 6. n.-ltn. Lossmann, ratsa rüg. — 12.25.

Teivaskaugushüpe rakmetes: 1. v. a. o. Piir — 6.68; 2. v. a. o. Roos — 6.65; 3. n. a. o. Laur, 6. jalav. rüg. — 6.60; 4. v. a. o. Ahver, allohv. k. — 6.40; 5. n. a. o. Kõlu, 1. jalav. rüg. — 6.28; 6. kdt. Aneline — 6.25.

Hüpped eriklassis.

Kaugushüpe: 1. kdt. Aneline — 6.31; 2. rms. Pillikse, sidepat. — 6.26; 3. n. a. o. Raudsepp, merek. — 6.19; 4. kpr. Gentalen, sõjak. — 6.08; 5. v. a. o. Alkok — 6.08; 6. n. a. o. Kallismaa, allohv. k. — 6.00.

Kõrgushüpe: 1. kpr. Kuskin, 2. soom. rüg. — 1.65; 2. rms. Pillikse — 1.65; 3. veltv. Illak, 2. div. suurtükiv. — 1.65; 4. kpr. Schmit, ratsa rüg. — 1.65; 5. n. a. o. Laur, 6. jalav. rüg. — 1.60; 6. kdt. Aneline — 1.60.

Kolmikhüpe: 1. n. a. o. Raudsepp — 12.90; 2. kdt. Leeber — 12.64; 3. kdt. Mägi — 12.57; 4. n. a. o. Kallismaa — 12.44; 5. n. a. o. Puna, 2. div. suurtükiv. — 12.22; 6. rms. Lilenthal — 11.91.

Visked B klassis.

Kuul: 1. n. a. o. Madisson, 3. div. suurtükiv. — 11.40; 2. II j. m. Arukae, merev. — 10.98; 3. asp. Anton, sõjak. — 10.94,5; 4. rms. Kukku, 7. jalav. rüg. — 10.84; 5. rms. Koinberg, 10. jalav. rüg. — 10.72; 6. rms. Lassi, 1. div. suurtükiv. — 10.70,5.

Kettaheide: 1. asp. Anton — 33.93; 2. rms. Kukku — 32.62; 3. n. a. o. Madisson — 32.56; 4. kpr. Toom, 2. div. suurtükiv. — 31.19; 5. asp. Mägar, sõjak. — 30.09; 6. n. a. o. Rosin, 1. div. õppek. — 29.74.

Granaat: 1. rms. Ulst, 7. jalav. rüg. — 71 pnk.; 2. rms. Herg, 1. jalav. rüg. — 68 pnk.; 3. rms. Paju, sama — 67 pnk.; 4. asp. Mägar, sõjak. — 66 pnk.; 5. kpr. Kurvits, 2. soom. rüg. — 63 pnk.; 6. rms. Sinovjev, 5. jalav. rüg. — 59 pnk.

Visked A klassis.

Kuul: 1. kdt. Kurvits — 11.35; 2. n. a. o. Kruusiauk, merek. — 11.29; 3. v. a. o. Ratnik, 2. jalav. rüg. — 11.28; 4. v. a. o. Alkok — 11.28; 5. v. a. o. Udras, soom. rüg. — 10.94; 6. v. a. o. Arm, 1. soom. rüg. — 10.92.

Kettaheide: 1. v. a. o. Toomepuu, autotank. div. — 37.51; 2. v. a. o. Ratnik — 35.34; 3. n. a. o. Schleicher, lennuv. — 34.67; 4. v. a. o. Stamm, sama — 34.55; 5. kdt. Leeber — 33.98; 6. v. a. o. Meos, 7. jalav. rüg. — 32.47.

Granaat: 1. n.-ltn. Reinhaus, pioneer pat. — 73 pnk.; 2. v. a. o. Siiberg, 1. jalav. rüg. — 67 pnk.; 2. n. a. o. Koidu, 2. div. suurtükiv. — 67; 3. n. a. o. Tilk — 67; 4. v. a. o. Tõnts — 64; 6. v. a. o. Paal, 1. soom. rüg. — 62.

Visked eriklassis.

Kuul: 1. v. a. o. Suuk, sidepat. — 13.20; 2. n. a. o. Puna — 12.62; 3. v. a. o. Stamm — 12.34; 4. veltv. Miller, allohv. k. — 12.15; 5. II j. m. Oole — 11.81; 6. rms. Lillenthal — 11.74.

Kettaheide: 1. veltv. Miller — 39.43 (uus kaitseväge rekord); 2. rms. Lillenthal — 38.84; 3. kpr. Gentalen — 38.27; 4. asp. Ernesaks, Vold, — 38.18; 5. II j. m. Oole — 36.86; 6. II j. m. Arukäe — 33.59.

Ujumine.

100 m vabaujumine B kl.: 1. noor Veijard, 10. jalav. rüg. — 1.41,2; 2. rms. Tooming, sama — 1.42,4; 3. I j. m. Poola, merek. — 1.42,6; 4. rms. Kleinmuüller, 5. jalav. rüg. — 1.42,6; 5. rms. Villar, ratsa rüg. — 1.42,8; 6. rms. Naarits, 7. jalav. rüg. — 1.43,2.

200 m vabaujumine A kl.: 1. kdt. Liiv, sõjak. — 3.50,2 — uus kv. rek., endine 3 m 52,9 sek.; 2. n. a. o. Tuulik, merev. — 4.14,5; 3. v. a. o. Saarva, sama — 4.18,8; 4. n. a. o. Kesa komand. — 4.23,5; 5. kpr. Neumann, 1. jalav. rüg.; 6. san. n. a. Tomson, 7. jalav. rüg.

400 m vabaujumine eriklassis: 1. asp. Ernesaks, Evald, sõjak. — 7.28,0 — uus kv. rek., endine — 7 m 54,4 sek.; 2. rms. Pokats, 2. jalav. rüg. — 7.52,2; 3. rms. Villar — 8.10,6; 4. rms. Intson, 6. jalav. rüg. — 8.13,0; 5. II j. m. Itvelt 8.25,0; 6. rms. Aunapu, 10. j. r. — 8.54,7.

50 m vabaujumine rakmes üldkl.: 1. asp. Ernesaks, Vold, — sõjak., 53,6; 2. asp. Ernesaks Evald, sõjak. — 57,4; 3. I j. m. Poola — 60,8; 4. kpr. Neumann, 1. jalav. rüg. — 1.05,2; 5. kdt. Liiv, — 1.10,6; 6. v. a. o. Arnemann, — 1.18,8.

Sv. seitsmevõistlus.

A. klass: 1. v. a. o. Piir, 10. jalav. rüg. — 22 pnk.; 2. v. a. o. Panov, 3. div. õpek. — 31; 3. v. a. o. Miitel, sakala rüg. — 33; 4. kdt. Frey — 35,5; 5. v. a. o. Tõnts, 37; 6. n.-ltn. Veborn, 1. soom. rüg. — 39.

B. klass: 1. rms. Oolmann, 10. jalav. rüg. — 23 pnk.; 2. rms. Reinhold, 3. div. õpek. — 31; 3. asp. Truus, sõjak. — 31,5; 4. asp. Anton, sama — 37; 5. kpr. Tamm, 2. jalav. rüg. — 48; 6. kpr. Kingsepp, 6. jalav. rüg. — 51.

Jalgratta sõit üldklassis.

10 km vabas riietuses: 1. rms. Kangro, 2. div. suurtükiv. — 17.40,1 sek.; 2. rms. Talpak, sidepat. — 17.42,1; 3. n. a. o. Becker, lennuv. — 17.46,8; 4. n. a. o. Jaakson, 3. div. õpek.; 5. n. a. o. Silberg, pioneer pat.; 6. n. a. o. Vilberg, 1. jalav. rüg.

25 km rakmetes: 1. rms. Kangro, — 56.42,4; 2. kpr. Karner, 7. jalav. rüg. — 57.43,0; 3. rms. Lükepak, sakala rüg. — 57.43,6; 4. n. a. o. Jaakson — 57.53,8; 5. n. a. o. Becker; 6. n. a. o. Vilberg.

Vehklemine.

Espadronil ohvitseridel: 1. Int. Möttus, allohv. k. — 8 v., 2 k.; 2. n.-ltn. Lübeck, 7. jalav. rüg. — 8 v., 2 k.; 3. n.-ltn. Ausmees, 1. jalav. rüg. — 6 v., 4 k.; 4. n.-ltn. Pliisnik, 1. div. õpek. — v., 4 k.; 5. n.-ltn. Lossmann, ratsarüg. — 5 v., 5 k.; 6. Int. Karik, allohv.k. — 5 v., 5 k;

Täakidel ohvitseridel: 1. Int. Onny, ratsarüg. — 5 v.; 2. Int. Möttus — 4 v., 1 k.; 3. Int. Adof, 2. div. lennuv. esk. — 2 v., 3 k.; 4. n.-ltn. Ausmees — 2 v., 3 k.; 5. Int. Karik — 1 v., 4 k.; 6. nlt. Kuika, 10. jalav. rüg. — 1 v., 4 k.

Espadronil üleajateenijatel: 1. v. a. o. Talkop, allohv. k. — 4 v., 1 k.; 2. v. a. o. Krasting, üks-esk. — 4 v., 1 k.; 3. v. a. o. Rammus, ratsa rüg. — 2 v., 3 k.; 4. veltv. Raudjal, ratsa rüg. — 2 v., 3 k.; 5. veltv. Oronok, distsip. komp. — 2 v., 3 k.; 6. veltv. Rääk, 1. div. õpek. — 1 v. 4 k.

Täakidel üleajateenijatel: 1. v. a. o. Tambek, 1. jalav. rüg. — 7 v., 1 k.; 2. v. a. o. Reiman, 7. jalav. rüg. — 6 v., 2 k.; 3. v. a. o. Mikk, allohv. k. — 6 v., 2 k.; 4. n. a. o. Lill, sama — 6 v., 2 k.; 5. v. a. o. Talkop — 4 v., 4 k.; 6. v. a. o. Zilmer, 7. jalav. rüg. — 3 v., 5 k.

Teatejooks 5×500 m. rakmetes.

A. kl.: 1. Sõjakool — aeg 7 min. 11 sek., uus kv. rek. Koosseis: n. p. kdt. Russmann, kdt. lila, Herm, Lossmann ja Kerjan. 2. 6. jalaväe rüg. — aeg 7 min. 16,4 sek.; 3. 1. jalaväe rüg. — 7.19.

B klass: 1. 10. jalav. rüg. — aeg 7 min. 05,2 sek., uus k-v. rek. Koosseis: kpr. Redlich, rms Oolmann, Lind, Kilp ja Elberg. 2. 6. jalav. rüg. — 7.25,7; 3. Sõjakool — 7.33,6.

Sv. viievõistlus rakmetes.

1. 1. soomusrongide rüg. — 15 pnk.; 2. allohv. kool — 13,5 pnk.; 3. 10. jalav. rüg. — 11,5 pnk.

Jalgpall.

1. Pioneer pataljon; 2. Sõjakool; 3. 1. jalaväe rüg.

Eesti — Soome kaitsevägede vaheline jalgpalli võistlus 4:1.

Kolmas Eesti-Soome kaitsevägede võistlus jalgpallis peeti reedel, 24. aug. Staadionil.

Eesti meeskonna koosseis oli: väravas Pool; kaitses V. Silberg-Mägi; poolk. Reinfeld-R. Silberg-Römmmer; edurivis Estam-Karm-Kull-Fischer Brenner.

Soome koosseis: väravas Palomäki; kaitses Saarihahti-Koskinen; poolk. Laine-Kosunen-Hintsa; edurivis Lindsten-Lesch-Saario-Aalto-Kanerva.

Soome meeskond võeti väljale ilmumisel vastu Porilaste ja meie oma piduliku marssiga. Vahekohtunikuna toimis n.-ltn. Mats rahulikult ja erapooletult.

Esimese värava saavutasid soomlased meie väravavahi käest mahakukkunud palli läbi. Poolaja lõpul tasus meie meeskond värava Kulli löögist, mis temale Brenner ette toimetas. Poolaeg lõppes 1:1.

Teisel poolajal tegi Karm kaks ja Brenner ühe värava juurde. Lõputagajärg 4:1 Eesti kasuks.

Mäng oli alguses aeglane, ei sobinud soomlastel hästi kokkumäng. Teisel poolajal oli elavust ja agramat palli käsitamist märgata.

Kõik senised maavõistlused on annud Eestile võidu. 1926 a. 3:2; 1927 a. 3:1 ja 1928 a. 4:1 — kokku vahekorraga 10:4.

Soome kaitsevägi — Tallinna garnison. 4:1 (1:1).

Pühapäeval, 26. aug. mängisid soomlased staadionil teise mängu. See kord Tallinna garnisoniga. Mäng lõppes nagu eelmisegi soomlaste kahjuks 4:1; poolaeg 1:1.

Rändauhindade omandasid: 1. Diviiside vahelisel võistlustel kõigis klassides kokku — Rügivaneema hõbeplatiga albumi — 2. diviis 244 pnkt.; A kl. — S. Ü. Õppeasutused 109 pnkt. — Sõjaministri hõbekarika ja B kl. Tallinna Garnison 80 pnkt. — Sõjaministri hõbekarika.

2. Rügementide vahelisel võistlustel — kõigis klassides kokku kindral-ltn. Laidoneri massiivse hõbe karika — 10. jalaväe rügement 124 pnkt.; A kl. O.-ü. „Esto“ Sõjamehe kuju — 1. jalaväe rüg., 45 pnkt.; B kl. — Sõjaministri suure hõbe pange — 10. jalav. rüg. — 65 pnkt.

3. Suurtükiväeosade ja Soomusrongide rügementide vahelisel võistlusel — kõigis kl. kokku, Kaitseliidu „Gladiatori“, merekindlused, 86 pnkt.: A kl. — Suurtükiväe inspekt. hõbekarika — merekindlused, 43 pnkt.

4. Tehniliste väeosade vahelisel võistlusel kõigis kl. kokku merevägi — Eesti panga kristall kannu, 38 pnkt.; A kl. inseneriväe inspektori „Mäetöölise“ kuju — Pioneer pat., 12 pnkt. ja B kl. samalt hõbe kaljakannu — merevägi, 15 pnkt.

5. Õppeüksustevahelisel võistlusel kõigis klassides kokku, — Sõjaministri kolmikhargil rippuva hõbepaja — Sõjakooli asp. kursus, 52 pnkt.;

A kl. — Kindralstaabi ülema hõbe kaljakannu — Sõjakooli 2. komp., 31 pnkt. ja B kl. samalt — „Sõjasarv“ — aspirantide kursus, 30 pnkt.

6. Meeskondade sv. viievõistlustel Rügivaneema hõbekarika — I. soomusr. rüg., 20 pnkt. ja Kindralstaabi hõbekuju — allohv. kool, 16 pnkt.

7. Rakmetes teatejooksus 5×500 mtr. A kl. kindral Lill'i kamina kella — Sõjakool jäänudalt; B kl. Kindralstaabi VI osak. metall kuju jooksja — 10. jalav. rüg.

8. Jalgpallis — Pioneer pat. suure jalgpallimängija kuju.

9. Sv. seitsmievõistluste eest A kl. kindral Tõrvandi pronkskuju „Sõjamees“ v. a. o. Piir. Sõjaministri hõbe kaljakannu rms. Oolman, — 10. jalav. rüg. jäädavaks omanduseks.

Peale rändauhindade anti igal võistluslal kuuele esimesele kohale tulijale väärtuslikud hõbeasjad.

Tuletame siin tänuga meelde Tshheho-Slovakkia saadikut hra Cernosek'it, kes meesle pidas meie sportlasi ja annetas parimale 5000 m jooksjale n. a. o. Kask'ile hõbeuuri ning kõrgushüppajale rms. Kangro'le hõbe tiku toosi.

L-ks.

Piirivalve üleriiklistelt spordivõistlustelt.

Veltveebel Blumberg raskusheite lõppmomendil. Tagajärg 15 m 12 cm.

Piirivalve üleriiklised kergejõustiku võistlused.

Piirivalve spordi keskkubi korraldusel 17.—19. august. s. a. peeti Staadionil esmakordselt üleriiklisi piirivalve jaoskondade vahelisi võistlusi kergejõustikus, ujumises, jalgrattasõidus ja sõjaväe kolmevõistluses.

Võistlustest võttis osa 68 meest.

Tehnilised tulemused olid järgmised:

100 m jooks

1. Veltveebel BLUUMANN, Rndolf	Peipsi jsk.	12,5
2. Kapral KERKINEN Oskar	Narva „	12,6
3. Veltveebel BLUMBERG Herman	Petseri „	13,0

200 m jooks

1. Kapral KERKINEN Oskar	Narva jsk.	27,1
2. Veltveebel BACH Otto	Petseri „	26,2
3. N. allohv. EKSTA Bronislav	Tallinna „	26,3

1000 m jooks

1. Veltveebel BACH Otto	Petseri jsk.	2:57,4
2. N. allohv. EKSTA Bronislav	Tallinna „	2:58,9
3. Reamees TOMSON Al-der	Lääne „	2:58,9

3000 m jooks

1. N. allohv. PUNGAS Artur	Peipsi jsk.	9 : 46
2. Kapral LIIV Rudolf	Petseri "	10 : 06
3. N. allohv. MÄGI Artur	Lääne "	10 : 09,2

10000 m jooks

1. N. allohv. PUNGAS Artur	Peipsi jsk.	37 : 36,9
2. Kapral LIIV Rudolf	Petseri "	37 : 45,8
3. N. allohv. RÄGASTIK Herman	Narva "	38 : 13,0

110 m tõkkejooks

1. Veltveebel BLUMANN Rudolf	Peipsi jsk.	18,3
2. V. allohv. JUURIKAS Oskar	Tallinna "	20,0
3. N. allohv. VIIL Aleksander	Narva "	20,8

5 km rakmes kiirkäimine

1. Kapral ARP Richard	Narva jsk.	30 : 48
2. Reamees NUUTER Alfred	Tallinna "	rinnaosa järel
3. Kapral KUUSIK Nikolai	Narva "	31 : 16,2

Kuulitõuge tugevama käega

1. Veltveebel BLUMBERG Herman	Petseri jsk.	11,84 m
2. " BLUMANN Rudolf	Peipsi "	11,0 m
3. Reamees POOMANN Artur	Petseri "	11,23 m

Kuulitõuge mõlema käega

1. Reamees POOMANN Artur	Petseri jsk	20,49 m
2. Veltveebel BLUMBERG Herman	" "	20 27 m
3. " BLUMANN Rudolf	Peipsi "	19,79 m

Kettaheide

1. Veltveebel BLUMBERG Herman	Petseri jsk.	33,40 m
2. V. allohv. JUURIKAS Oskar	Tallinna "	31,85 m
3. N. allohv. REINMANN Leopold	Petseri "	29,45 m

Odabeide

1. N. allohv. KIRISTAJA Gustav	Peipsi jsk.	46, 2 m
2. Kapral KERD August	Tallinna "	42,00 m
3. Veltveebel BACH Otto	Petseri "	41,40 m

Raskusheide

1. Veltveebel BLUMBERG Herman	Petseri jsk.	15,12 m
2. N. allohv. EKSTA Bronislav	Tallinna "	13,31 m
3. V. allohv. VIIL Aleksander	Narva "	10,76 m

Granaadiheide

1. Veltveebel BLUMBERG Herman	Petseri jsk.	63,43 m
2. Kapral KERD August	Tallinna "	61,40 m
3. N. allohv. KIRISTAJA Gustav	Peipsi "	61,12 m

Kaugushüpe

1. Veltveebel BLUMANN Rudolf	Peipsi jsk.	5,47 m
2. N. allohv. VIIL Al-der	Narva "	5,43 m
3. Veltveebel BACH Otto	Petseri "	5,35 m

Kõrgushüpe

1. V. allohv. JUURIKAS Oskar	Tallinna jsk.	1,65 m
2. N. allohv. EKSTA Bronislav	" "	1,50 m
3. Veltveebel BLUMANN Rudolf	Peipsi "	1,50 m

Teivashüpe

1. N. allohv. VIIL Aleksander	Narva jsk.	2,90 m
2. V. allohv. JUURIKAS Oskar	Tallinna "	2,80 m
3. Kapral MÄTAS Julius	Petseri "	2,80 m

Sõjaväe kolmevõistlus rakmetes

1. Veltveebel BLUMANN Rudolf	Peipsi jsk.	11 punkti
2. N. allohv. EKSTA Bronislav	Tallinna "	12 "
3. Veltveebel BLUMBERG Herman	Petseri "	12 "

200 m ujumine

1. N. allohv. EKSTA Bronislav	Tallinna jsk.	3 : 15,4
2. Reamees KUKKUR Richard	Narva "	4 : 21,1
3. " KAASIK Karl	Peipsi "	4 : 37,4

500 m ujumine

1. N. allohv. EKSTA Bronislav	Tallinna jsk.	12 : 09,8
2. Reamees KAASIK Karl	Peipsi "	12 : 17,1
3. " KUKKUR Richard	Narva "	12 : 26,0

Jalgrattasõit 25 km

1. Reamees KOOLMANN Artur	Narva jsk.	48:02,4 s
2. Kapral MILK Rodion	Lääne „	48:04,6
3. N. allohv. TRAKSIN Roman	Narva „	48:05,7

Jaoskondade vaheline teatejooks

1500 + 800 + 400 + 200 + 100 mtr.

- I. Peipsi jaoskond: N. allohv. Pungas, kapral Jams, kapral Kurvits,
v. allohv. Eber ja veltveebel Blumann.
II. Narva jaoskond:
III. Lääne jaoskond:

Kõik teatejooksu meeskonna kohaletulnud osavõtjad omandasid diplomeid.

Võistlused, mis halva iimastiku peale vaatamata võistluskavas määratud kellaaegadel läbi viidi oleks parema ilmastiku juures veel paremaid tagajärgi annud.

Võistlustagajärgedest on paremad 110 m tõkke-, 1000, 3000 ja 10000 m jooksud, samuti 25 km jalgratta sõit, mis algusest kuni lõpuni marulise tempoga harilikkudel jalgrattastel hea ajaga maha sõideti. Tähendatud tagajärjed on eriliselt tähtsad piirivalvele. Iga üksik piirivalvur peab vastupidav ja kiire liikumise võimega olema, ilma selleta ei suudaks piirivalve oma ülesande kõrgusel seista. Jooksude ja jalgrattasõidu peale on erilist rõhku pandud. Senini on piirivalve jaoskonnad iseseisvalt kergejõustiku ja sõjaväe võistlusi korraldanud ja iga üksiku valvuri füüsilise arengu peale on erilist rõhku pandud.

Piiriäärseid maaribad on piirivalve omal jõul käidavaks teinud patruleerimise teede ehitamisega, kus vabalt jalgrattaga võib kihutada. Ühes sellega on piirivalve liikuvus ja piiri järelevalve tuntuvalt suurenenud.

Siseministri rändauhinna paremale jaoskonnale hõbe eestimusterlise õllekapa omandas Petseri jaoskond.

Ohvitseride kogu rändauhinna hõbe bokaali teatejooksu võitjatele omandas Peipsi jaoskond. II kohale tuli ja Narva jaosk. omandas kilbi vastava pealkirjaga.

Paremad mehed olid veltveebel Blumberg Petseri jaoskonnast ja veltveebel Blumann Peipsi jaoskonnast ja omandasid spordi keskkubi ja Ed. Tõnisson'i eriauhinnad.

Tallinna garnisoni spordivõistlused.

10.—12. aug. s. a. peeti Tallinna Garnisoni spordikomisjoni korraldusel väeosaadevahelisi kergejõustiku võistlusi. Võistlused peeti staadionil üleriiklike spordivõistluste kava piires. Võistlused avas Garnisoni Ülema k. t. kindralst. kolonel Kauler, kes soovis võistlejatele hääd võistlustuju.

Võistlustel näitasid sportlased häid tagajärgi, püstitati isegi 7 uut kaitseväge rekordi. Eriti silmapaistvat edu oli märgata noorte B kl. võistlejate juures, kes vanadele nii mitmelgi alal silmi ette andsid. Võistlustest võttis osa 12 väeosa 348 võistlejaga.

Paremad tagajärjed:

100 m jooks B kl.: 1. rms. Elberg, 10. jalav. rüg., aeg 11,8 sek.; 2. rms. Oolmann, sama, 11,9.

200 m j. A kl.: 1. n.-ltn. Roots, merek., 25,1 sek.; 2. n. a. o. Raudsepp, sama.

400 m j. erikl.: 1. veltv. Kesküll, pioneer pat., 52,4 sek.; 2. v. a. o. Kusbock, allohv. k. 54,2.

400 m. tõkke j. A kl.: 1. veltv. Kesküll, 1,02,6 sek.; 2. kdt. Mägi, sõjak., 1,02,6.

1000 m j. eri kl.: 1. rms. Estam, 10. jalav. rüg., 2. n.-ltn. Parek, sama, 2,50,8.

1000 m j. A kl.: 1. n.-ltn. Israel, merek., 2,50,9 sek.; 2. n. a. o. Raudsepp, sama, 2,53,4.

1000 m j. B kl.: 1. asp. Täht, sõjak., 2,49,0; 2. rms. Lind, 10. jalav. rüg., 2,50,1.

5000 m j. eri kl.: 1. rms. Estam, 17,20,0 sek.; 2. II j. m. Bircentak, merev., 18,30,0

5000 m j. A kl.: 1. v. a. o. Sipp, 10. jalaväe rüg., 17,30 sek.; 2. kpr. Veske, komend.

5000 m j. B kl.: 1. kpr. Lobjakas, 10. jalav. rüg., 16,59,5 sek.; mis ületab isegi eri ja A kl. tagajärjed; 2. rms. Akk, sama, 17,02 sek.

Teatejooks 5×500 m rakmes A kl.: 1. Sõjakooli I meeskond — aeg 7.14,3 sek.; 2. sõjakooli II meesk. — 7.14,8.

Teatejooks 5×500 m rakmes B kl.: 1. 10. jalav. rüg. meesk. — 7.12,2 sek., mis uus k.-v. rek.; 2. merekindlus — 7.36,2.

Orienteerimis jooks A kl.: 1. n. p. kdt. Russmann, sõjak., 31,03 sek.; 2. n.-ltn. Kuika, 10. jalaväe rüg., 36,18,7; 3. v. p. kdt. Unt, sõjak., 36,44,6.

B kl.: 1. rms. Silbergleich, side pat., 29,59,2 sek.; 2. kpr. Hanson, 10. jalav. rüg., 32,59,2; 3. rms. Müür, allohv. k., 39,31,2.

Hüpped:

Kaugushüpe eri kl.: 1. rms. Pillikse, side pat., 6,19; 2. kpr. Gentalen, sõjakool, 6,18.

A kl.: 1. v. a. o. Alkok, merek., 6,36; 2. kdt. Aneline, sõjak., 6,30.

B kl.: 1. rms. Koit, 10. jalav. rüg., 6m.; 2. rms. Trenk, sama, 5,78.

Kõrgushüpe eri kl.: 1. rms. Pillikse, 1,60; 2. kdt. Bysa, sõjak., 1,55.

A kl.: 1. kdt. Aneline, 1,60; 2. v. a. o. Tõnts, 10. jalav. rüg., 1,58.

B kl.: 1. kpr. Koltzin, pioneer pat., 1,57,5; 2. asp. Viisel, sõjak., 1,55.

Kolmikhüpe eri kl.: 1. kdt. Leeber, sõjak., 12,49; 2. kdt. Laas, sama, 12,19.

A kl.: 1. n. a. o. Raudsepp, 12,50; 2. kpr. Kallismaa, allohv. k., 12,45.

Bkl.: 1. kpr. Lepp, 10. jalav. rüg., 12,30; 2. rms. Pillikse, 12,09.

Teivaskaugushüpe rakmes A kl.: 1. n. a. o. Sternfeld, side pat., 6,99 sentim., uus k.-v. rek.; 2. v. a. o. Piir, 10. jalav. rüg., 6,90.

B kl.: 1. rms. Koit, 10. jalav. rüg., 6,27; 2. rms. Freymuth, sama, 6,21.

Visked.

Kuulitõuge eri kl.: 1. v. a. o. Suuk, side pat., 13.97 uus k.-v. rek.; 2. v. a. o. Piir, 12.12.

A kl.: 1. kdt. Kurviits, sõjak., 11,44; 2. v. a. o. Alkok, 11,33.

B kl.: 1. I j. m. Meejärv, merev., 12,20, uus k.-v. rek.; 2. II j. m. Oole, sama, 11,81.

Ketas eri kl. 1. veltv. Miller, allohv. k., 38,64, uus k.-v. rek.; 2. kpr. Gentalen, 38,00.

A kl. 1. v. a. o. Suuk, 35,19; 2. kdt. Leeber, 34,20.

B kl.: 1. II j. m. Oole, 37,65, uus k.-v. rek.; 2. II j. m. Arukäe, sama, 35,72.

Granaadi viske — märki ja kaugusele A kl.: 1. kdt. Leeber, 73 pnkt.; 2. v. a. o. Toomepuu, A. T. D., 64 pnk.

B kl.: 1. kpr. Anupöld, allohv. k., 70 pnk.; 2. asp. Mägar, sõjak., 66 pnk.

Ujumine.

400 m vaba ujumine eri kl.: 1. asp. Ernesaks, sõjak., 1,37,5 sek., uus k.-v. rek.; 2. rms. Pärli, allohv. k.

200 m vaba ujumine A kl.: 1. kdt. Liiv, sõjak., 4,03,8; 2. n. a. o. Kesa, komand.

100 m vaba ujumine B kl.: 1. II j. m. Itvelt, merev., 1,31,8; 2. noor Veijard, 10. jalav. rüg.

50 m vabaujumine rakmetes üldkl.: 1. asp. Ernesaks, Vold., sõjak., 1,05 sek., 2. kdt. Liiv.

Jalgrattasõit.

10 km üldkl.: 1. rms. Talpak, side pat., 18,15,9 sek., 2. rms. Ednashevsky, komand., 18,32,4; 3. kpr. Varik, merekindlus.

25 km rakmetes üldkl.: 1. rms. Talpak, 1,01,50

sek., 2. ltn. Läte, lennuv., 1.05.30; 3. n. a. o. Becker, sama.

Vehklemine.

Espadronidel ohvitseridel: 1. ltn. Möttus, allohv. k.; 2. ltn. Karik, sama.

Täakidel ohvitseridel: 1. ltn. Möttus; 2. ltn. Karik.

Espadronidel üleajateenijatele.: 1. v. a. o. Talkop, allohv. k.; 2. n. a. o. Becker, lennuv.

Täakidel üleajateenijatele.: 1. v. a. o. Mikk, allohv. k.; 2. v. a. o. Mõtlük, 10. jalav rüg.

Sv. seitsmევობისტლუს.

A kl.: 1. v. a. o. Piir, 10. jalav. rüg., 15 pnk.; 2. v. a. o. Tõnts, sama; 3. kdt. Frey, sõjak.

B kl.: 1. asp. Anton, sõjak., 25 pnk.; 2. rms. Oolmann, 10. jalav. rüg.; 3. kpr. Anupöld, allohv. k.

Sv. viievõistlus üldkl.: 1. 10. jalav. rügemendi II meeskond; 2. komandantuur 13. pnk.

Väeosad omandasid punkte:

1. Sõjakool — 203 pnk.
2. 10. jalaväe rügement 192 pnk.
3. Allohvitseride kool — 108 pnk.
4. Merekindlused — 71 pnk.
5. Side pataljon — 59 pnk.
6. Merevägi — 44 pnk.
7. Pioneer pataljon — 25 pnk.
8. Komandantuur — 21 pnk.
9. Lennuvägi — 12 pnk.
10. Auto tank, divisjon — 10 pnk.
11. Distiplinaar komp. — 3 pnk.
12. Üksik eskadron — 2 pnk.

L—ks.

Kiri toimetusele.

Palun väga austatud toimetust järgmistele ridadele ruumi lubada.

Minu juubeli puhul olen saanud palju tervitusi kodu- ja väljamaalt, nii kirjaliikult kui ka telegraafiteel. Et minul kõiki ei ole võimalik isiklikult tänada, siis palun siin kohal kõiki sõpru, kaasteenijaid ja tuttavaid vastu võtta minu südamlük tänuavaldus meelepidamise eest, iseäranis suur ja soe aitäh „Vanadele Vilnolastele“, kes mind väga ilusa kingitusega austasid.

Tallinnas,

29. aug. 1928. a.

Kolonel Jakob Prei,

Kindralstaabi IV osakonna ülem.

TOIMETUSELT.

Toimetus saab sageli mitmesugustel teemidel anonüüm autoritelt artikleid sooviavaldusega, et artikkel tingimata „Sõduris“ ilmuks. Toimetus ei võta sarnaste artiklite avaldamise küsimust ennem kaalumisele, kui autor ei teatä toimetusele oma nime ja aadressi.

„Sõduri“ toimetus.

Ilmusid trükist

Kindralstaabi VI osakonna kirjastusel:

Juhendid

gaasikaitse torbikute käsitamiseks.

Hind 40 senti.

Kolonel-leitnant J. Lutsar:

Soomusmasinate käsitamine.

Hind 60 senti.

Raamatud on müügil

„SÕDURI“ talituses, Uus tn. 10.
TALLINNAS.

Uusi raamatuid kindralstaabi raamatukogus

9741. Auszug aus der Dienstordnung. I Teil. Prag, 1926.

9742. Auszug aus der Dienstordnung. II Teil. Prag, 1926.

9743. Hedenström, A. Rigaer Kriegschronik 1914—1917. Riga, 1922.

9744. Cantal, P. Tactique d'infanterie. Paris.

9745. Portalier, R. Le metier de capitaine. Paris, 1927.

9746. Revol, J. Turenne. Essai de psychologie militaire. Paris.

9747. Altrock, H. Kleine Sportkunde für Ärzte. Lehrer. Leipzig, 1928.

9748. Salza, H. Meresõjakunsti ajalugu. II jagu. Tallinn, 1927.

9751. Coudenhove - Calergi, R. N. Held oder Heiliger. Wien, 1927.

9760. Ajutine eeskiri maastiku organiseerimiseks. I osa. Tallinn, 1927.

9761. Ajutised juhendid suusk-jalgratturite ettevalmistamiseks. I osa. Tallinn, 1928.

9767. Juhendid taktikaliste leppemärkide kasutamiseks. Tallinn, 1928.

9771. Uuema võõrakeelse sõjakirjanduse nimestik nr. 2. Tallinn, 1928.

9776. Бѣлое дѣло. Лѣтопись бѣлой борьбы. IV. Берлинъ, 1928.

9777. Карачевцева, С. Фрейлина ея величества. Рига, 1928.

9778. Деникин, А. Офицеры. Очерки. Париж, 1928.

8. 9532. Юденич под Петроградом. Из белых мемуаров. (В. Горн, М. С. Маргулис, Г. Кирдецов, Н. Н. Иванов.) Ленинград „Красная Газета“ 1927 256 lhk.

98. 9531. САЗОНОВ, С. Д. Воспоминания. Париж, Книгоизд. Е. Сяльской, 1927. 399 lhk.

Ohvitseride ja sõjaväeametnikkude omavahelised spordivõistlused.

8. septembril s. a. kell 1530 Kadrioru staadionil korraldatakse Tallinna garnisoni spordi komisjonilt garnisoni ohvitseride ja sõjaväeametnikkude vahelised kergejõustiku võistlused. Sarnased võistlused on esimesed kaitseväes. Võistlustele pääs on võimaldatud ainult kaitseväelastele ja nende perekondadele. Võistluste kavas on: Jooksud: 100 m, 400 m, 1500 m, väeosavahelised teatejooksud — 800 m + 400 m + 200 m + 200 m ja 5 × 200 m; hüpped — kõrgus, kaugus- ja teivas- hüpe; visked — kuul, ketas, granaat.

M.

RÄTSEP

A. LOPAVOK

TALLINN

Pikk tän. 30. — Telefon 32-74.

SISUSTIK: -mp. Sõjainistri märkusi üleriikliku spordi võistluste puhul 22.—26. VIII 28. — J. Tõrvand. Muljeid hiljuti ärapeatud Soome kaitseväge manöövrite t. E. — Pataljoniülema kursuse esimene lend. — E. A. Kindralstaabi ülema käsukiri kol. J. Prei juubeli puhul. Kolonel J. Prei teenistusjuubel. — E. — Sõjalise õppuse instruktorete 2. lend — Prantsuse sõjaväe esindaja kolonel Archen Prantsuse ja Eesti sõjaajakirjandusest. — A. Normak. Shifrist. — T. Mobilisatsioon küsimus maailmasõja aluks. — N. Rg. Meie kai seväe 1927. a. kevadis kutse haridusline tasapind ja jagunemine ametaladesse. — K. F. Jooni „Kurtina laagrist“. — Sõjaväelisi teateid. — Sõjakirjandusest. — Kaitseväge elu. — Sport kaitseväes. — Kiri toimetusele. — Toimetuselt. — Uusi raamatuid kindralstaabi raamatukogus.

Ärge unustage!

Kõige sootsamini tellite endale **era- ja vormiriided**

rätsepp RIIS'i juurest,

Pelgulinnas, **Olga tän. 5, kõnetr. 13-93.** Omnibuseühendus Veneturult ja Raekojaplatsilt.

Jalaväe eeskiri

Trükist

ilmunud

II osa

Jalavägi lahingus. „Sõduri“ talituses, Tallinn, Uus t 1

Hind:

Lihtkõites — 1 kr., ilukõites — 1 kr. 25 s

Müügil

Kreenholmi Puuvillasaaduste Manufaktuuri

Asutatud 1857. a.

Osühisus.

Asutatud 1857. a.

—❖—
 Ketrusvärtnaid 500.000.
 Kangrutelgi . . . 4.000.

Valmistatakse:

puuvillariiet igat seltsi — pleekimata, pleegitud ja värvitud; **lõnga, sukalõnga ja vatti.**

VABRIK: KREENHOLM, Narva kaudu.**VALITSUS:** Tallinnas. Pikk tänav 68, telef, 7-31 ja 32-95.**LADU:** Tallinn, S. Karja tänav 13.**Uudis!****Uudis!**

Ilmus trükist

**Üldine õppekava
 sõduri aastaseks
 ettevalmistamiseks**

I osa.

Noorte 4-kuuline ettevalmistamine.

Hind 65 senti.

Raamat on müügil „Sõdur“ talituses Uus tänav nr. 10.

Ilmus trükist

Kindralstaabi VI osak. väljaandel:

Määrustik
 kaitseväge vedude
 korraldamiseks
 raud- ja veeteedel.

Vastuvõetud vabariigi valitsuse poolt
25. mail 1928. a.**Hind 1 kroon.**

Raamat on müügil „Sõdur“ talituses Uus tänav nr. 10.

Tarvitage ainult
EESTI ÕLIKIVIBENSIINI

Automobiilide tehas A-S. Scania
 Vabis, Rootsimaal kirjutab meile:

Stokholm, 26. juulil 1928.

Eestimaa õlikonsortsiumile.

*Käesolevaga teatame Teile, et
 meie poolt ettevõtetud praktilised
 katsed õlikivibensiiniga meie auto-
 mobiilides tõendasid, et õlikviben-
 siin igas suhtes parem on kui teine
 bensiin. Ka selgus, et õlikvibensiin
 suuremat kompressiooni kannatab.*

*Kõige austusega
 A-S. Scania Vabis.*

Jõubensiin
 (automobiilide
 jaoks)

Traktorbensiin
 (petroolmootorite
 jaoks)

EESTIMAA ÕLIKONSORTSIUM

TALLINN, Tõnismägi nr. 1. — Telefon 16.

TUBAKA JA SIGARITEHAS
A/S „KADEWE“

VALMISTAB AINULT KÕRGEMAS HEADUSES TUBAKASAADUSI.

Paberossid:

Kasino

25 tükki — 35 senti.

Kalif

20 tükki — 25 senti.

Sigarid:

La Meltona

10 tükki — Kr. 1.50
 25 „ — „ 3.75

Condillo

25 tükki — Kr. 5.—

Flor de Montosa

25 tükki — Kr. 5.—

Kauba alalise, ühesuguse maitse ja headuse eest täieline vastutus.

Meie tubakasaadused on kroonitud PARIISI ja LIÈGE NÄITUSEL 1928. a. kõr-
 mate auhindadega **GRAND PRIX** ja **kuldaurahadega.**

A-S. „KaDeWe“